

ЗАКОН

О ПЕНЗИЈСКОМ И ИНВАЛИДСКОМ ОСИГУРАЊУ

I. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Пензијско и инвалидско осигурање обухвата обавезно и добровољно пензијско и инвалидско осигурање.

Члан 2.

Овим законом уређује се обавезно пензијско и инвалидско осигурање.

Овим законом уређује се пензијско и инвалидско осигурање и за лица која нису обавезно осигурана по овом закону, а укључила су се у обавезно осигурање.

Члан 3.

Обавезним пензијским и инвалидским осигурањем обезбеђују се права за случај старости, инвалидности, смрти и телесног оштећења.

Члан 4.

Добровољно пензијско и инвалидско осигурање је осигурање којим се, на основу уговора, могу обезбедити права за случај старости, инвалидности, смрти и телесног оштећења, или већи обим тих права од обима утврђеног овим законом, као и друга права из овог осигурања.

Члан 5.

Права из пензијског и инвалидског осигурања стичу се и остварују зависно од дужине улагања и висине основице на коју је плаћен допринос за пензијско и инвалидско осигурање и уз примену начела солидарности.

Права из пензијског и инвалидског осигурања стичу се, остварују и користе под условима и на начин утврђен овим законом.

Члан 6.

Права из пензијског и инвалидског осигурања јесу лична права и не могу се преносити на друга лица.

Права из пензијског и инвалидског осигурања не застаревају, осим права на потраживања доспелих а неисплаћених износа у случајевима утврђеним овим законом.

Члан 7.

Поједине категорије осигураника могу изузетно, у случајевима и на начин утврђен овим законом, стицати и остваривати право на пензију под посебним условима.

Категорије осигураника, ближи критеријуми за остваривање права у смислу става 1. овог члана, као и начин финансирања тих права уређују се овим законом.

Члан 8.

Средства за обавезно пензијско и инвалидско осигурање обезбеђују се из доприноса које плаћају осигураници и послодавци.

Средства за повећане обавезе које настају услед стицања и остваривања права под посебним условима за одређене категорије осигураника обезбеђују се у буџету.

Члан 9.

Средства за пензијско и инвалидско осигурање, односно права из пензијског и инвалидског осигурања обезбеђују се, односно остварују код републичких фондова за пензијско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: фонд).

II. ОБАВЕЗНО ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ

Члан 10.

Обавезно осигурана лица (у даљем тексту: осигураници), у смислу овог закона, јесу:

- 1) запослени (у даљем тексту: осигураник запослени);
- 2) лица која самостално обављају делатност (у даљем тексту: осигураник самосталних делатности);
- 3) пољопривредници (у даљем тексту: осигураник пољопривредник).

Ако лице истовремено испуњава услове за осигурање по више основа из става 1. овог члана, основ осигурања одређује се на тај начин што постојање основа осигурања по претходној тачки искључује основ осигурања из наредне тачке.

Обавезе за плаћање доприноса по основу осигурања утврђују се у складу са овим законом.

Члан 11.

Осигураници запослени јесу:

1) лица у радном односу, односно запослена у предузећу, другом правном лицу, државном органу, органу јединице локалне самоуправе или код физичких лица (у даљем тексту: послодавац), изузев лица из члана 12. став 1. тачка 2) овог закона;

2) цивилна лица на служби у Војсци и војним јединицама и војним установама;

3) изабрана или постављена лица, ако за обављање функције остварују зараду, односно накнаду зараде;

4) лица која су у складу са прописима о раду, у радном односу односно запослена ван просторија послодавца;

5) лица у радном односу, односно запослени упућени на рад у иностранство, односно запослени у предузећу које обавља делатност или услуге у иностранству, ако нису обавезно осигурана по прописима те земље, или ако међународним уговором није другачије одређено;

6) домаћи држављани који су на територији Републике Србије запослени код страних или међународних организација и установа, страних дипломатских и конзуларних представништава или код страних правних или физичких лица, ако међународним уговором није другачије одређено;

7) домаћи држављани запослени у иностранству, ако за то време нису обавезно осигурани код страног носиоца осигурања, или ако права из пензијског и инвалидског осигурања, по прописима те државе, не могу остварити или користити ван њене територије;

8) страни држављани и лица без држављанства који су на територији Републике Србије запослени код страних правних или физичких лица, ако међународним уговором није другачије одређено, као и код међународних организација и установа и страних дипломатских и конзуларних представништава, ако је такво осигурање предвиђено међународним уговором;

9) лица која у складу са законом обављају привремене и повремене послове, ако нису осигурани по другом основу;

10) лица која у складу са законом обављају привремене и повремене послове преко омладинских задруга а имају навршених 26 година живота, односно без обзира на године живота ако нису на школовању;

11) лица за чијим је радом престала потреба, као и лица којима је престало запослење због стечаја, ликвидације, односно у свим случајевима престанка рада послодавца, док остварују новчану накнаду према прописима о раду и запошљавању.

Члан 12.

Осигураници самосталних делатности јесу:

1) лица која, у складу са законом, самостално обављају привредну или другу делатност, ако нису обавезно осигурана по основу запослења;

2) лица која су оснивачи, односно чланови привредних друштава у складу са законом, који у њима раде, без обзира да ли су у радном односу у привредном друштву чији су оснивач односно члан;

3) лица која обављају послове по основу уговора о делу односно послове по основу ауторског уговора, као и послове по основу других уговора,

код којих за извршен посао остварују накнаду (у даљем тексту: уговорена накнада), а нису осигурани по другом основу;

4) свештеници и верски службеници ако нису обавезно осигурани по основу запослења;

5) лица која су престала да обављају самосталну делатност, док остварују новчану накнаду према прописима о раду и запошљавању.

Радам у смислу става 1. тачка 2) овог члана сматра се представљање и заступање привредних друштава од стране њихових оснивача, односно чланова на основу уписа у регистар надлежног суда, као и обављање пословодствених овлашћења и послова управљања у складу са законом којим се уређује положај привредних друштава.

Члан 13.

Осигураници – пољопривредници јесу лица за која се, према закону, сматра да се баве пољопривредом (пољопривредници, чланови домаћинства пољопривредника и чланови мешовитог домаћинства), ако нису: осигураници запослени, осигураници самосталних делатности, корисници пензија и на школовању.

Домаћинством, у смислу става 1. овог члана, сматра се заједница живота, привређивања и трошења прихода остварених радом њених чланова, без обзира на сродство.

Обавезно је осигуран носилац пољопривредног домаћинства, односно најмање један члан домаћинства, док се остали чланови домаћинства могу осигурати под условима прописаним овим законом.

Члан 14.

Својство осигураника стиче се даном почетка а престаје даном престанка запослења, обављања самосталне или пољопривредне делатности, односно обављања уговорених послова.

Својство осигураника утврђује се на основу пријаве на осигурање, односно одјаве осигурања, у складу с овим законом.

Својство осигураника не може се стећи пре навршених 15 година живота.

Изузетно од одредаба става 1. овог члана, својство осигураника пољопривредника може мировати најдуже пет година у току осигурања из објективних разлога (елементарне непогоде, болест и породилско одсуство), с тим што то не може бити узастопних пет година.

Члан 15.

Лица која нису обавезно осигурана у смислу овог закона, могу се укључити у обавезно осигурање и обезбедити права из овог осигурања под условима, у обиму и на начин предвиђен овим законом.

Својство осигураника из става 1. овог члана стиче се и престаје даном подношења захтева.

III. ДОБРОВОЉНО ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ

Члан 16.

Добровољним пензијским и инвалидским осигурањем осигураници могу, у складу са посебним законом, обезбедити себи и члановима своје породице већи обим, као и другу врсту права од права утврђених овим законом.

Лица која нису обавезно осигурана у смислу овог закона могу, добровољним пензијским и инвалидским осигурањем, у складу са посебним законом, себи и члановима своје породице обезбедити права из пензијског и инвалидског осигурања.

Добровољно пензијско и инвалидско осигурање могу организовати и спроводити правна лица, у складу са посебним законом.

Посебним законом у смислу овог члана подразумева се закон којим се уређује добровољно пензијско и инвалидско осигурање, као и организација и пословање инвестиционих фондова који спроводе добровољно пензијско и инвалидско осигурање.

IV. ЛИЦА КОЈИМА СЕ ОБЕЗБЕЂУЈУ ПРАВА ЗА СЛУЧАЈ ИНВАЛИДНОСТИ И ТЕЛЕСНОГ ОШТЕЋЕЊА ПРОУЗРОКОВАНИХ ПОВРЕДОМ НА РАДУ ИЛИ ПРОФЕСИОНАЛНОМ БОЛЕШЋУ

Члан 17.

Права за случај инвалидности и телесног оштећења проузрокованих повредом на раду или професионалном болешћу остварују:

1) лица која, у складу са законом, обављају привремене и повремене послове преко омладинских задруга до навршених 26 година живота, ако су на школовању;

2) лица која се налазе на стручном оспособљавању, доквалификацији или преквалификацији, која упути организација надлежна за запошљавање;

3) ученици и студенти када се, у складу са законом, налазе на обавезном производном раду, професионалној пракси или практичној настави;

4) лица која се налазе на издржавању казне затвора док раде у привредној јединици установе за издржавање казне затвора (радионица, радилиште и сл.) и на другом месту рада;

5) лица која, у складу са прописима, обављају одређене послове по основу уговора о волонтерском раду.

V. ПРАВА ИЗ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

Члан 18.

Права из пензијског и инвалидског осигурања, јесу:

- 1) за случај старости – право на старосну пензију;
- 2) за случај инвалидности – право на инвалидску пензију;
- 3) за случај смрти:
  - (1) право на породичну пензију;
  - (2) право на накнаду погребних трошкова;
- 4) за случај телесног оштећења проузрокованог повредом на раду или професионалном болешћу – право на новчану накнаду за телесно оштећење.

VI. УСЛОВИ ЗА СТИЦАЊЕ ПРАВА ИЗ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

1. Старосна пензија

Члан 19.

Осигураник стиче право на старосну пензију:

- 1) кад наврши 63 (мушкарац), односно 58 (жена) година живота и најмање 20 година пензијског стажа;
- 2) кад наврши 65 (мушкарац), односно 60 (жена) година живота и најмање 15 година стажа осигурања; и
- 3) кад наврши 40 (мушкарац), односно 35 (жена) година стажа осигурања и најмање 53 године живота.

Члан 20.

Осигуранику коме се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, старосна граница за стицање права на старосну пензију, утврђена у члану 19. тач. 1) и 2) овог закона, снижава се зависно од степена увећања стажа за по једну годину, и то:

- 1) за сваких шест година проведених на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 месеци рачуна у стаж осигурања као 14 месеци;
- 2) за сваких пет година проведених на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 месеци рачуна у стаж осигурања као 15 месеци;
- 3) за сваке четири године проведене на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 месеци рачуна у стаж осигурања као 16 месеци;

4) за сваке три године проведене на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 месеци рачуна у стаж осигурања као 18 месеци.

Старосна граница из става 1. овог члана може се снижавати највише до 53 године живота.

2. Инвалидска пензија

Члан 21.

Инвалидност постоји кад код осигураника настане потпуни губитак радне способности због промена у здравственом стању проузрокованих повредом на раду, професионалном болешћу, повредом ван рада или болешћу, које се не могу отклонити лечењем или медицинском рехабилитацијом.

Члан 22.

Повредом на раду, у смислу овог закона, сматра се повреда осигураника која се догоди у просторној, временској и узрочној повезаности са обављањем посла по основу кога је осигуран, проузрокована непосредним и краткотрајним механичким, физичким или хемијским дејством, наглим променама положаја тела, изненадним оптерећењем тела или другим променама физиолошког стања организма.

Повредом на раду сматра се и повреда проузрокована на начин из става 1. овог члана, коју осигураник – запослени претрпи при обављању посла на који није распоређен, али који обавља у интересу послодавца код кога је запослен.

Повредом на раду сматра се и повреда проузрокована на начин из става 1. овог члана, коју осигураник претрпи на редовном путу од стана до места рада или обрнуто, на путу предузетом ради извршавања службених послова и на путу предузетом ради ступања на рад, као и у другим случајевима утврђеним законом.

Повредом на раду сматра се и обољење осигураника које је настало непосредно или као искључива последица неког несрећног случаја или више силе за време обављања посла по основу кога је осигуран или у вези с њим.

Повредом на раду сматра се и повреда проузрокована на начин из ст. 1. до 4. овог члана, коју осигураник претрпи у вези с коришћем права на здравствену заштиту по основу повреде на раду и професионалне болести.

Члан 23.

Повредом на раду сматра се и повреда проузрокована на начин предвиђен у члану 22. овог закона коју осигураници претрпе учествујући:

1) у акцијама спасавања или одбране од елементарних непогода или несрећа;

2) у војној вежби или у вршењу других обавеза из области одбране земље утврђених законом;

3) на радном кампу или такмичењу (производном, спортском и др.);

4) на другим пословима и задацима за које је законом утврђено да су од општег интереса.

Члан 24.

Професионалне болести, у смислу овог закона, јесу одређене болести настале у току осигурања, проузроковане дужим непосредним утицајем процеса и услова рада на радним местима, односно пословима које је осигураник обављао.

Професионалне болести, радна места, односно послови на којима се те болести појављују и услови под којима се сматрају професионалним болестима, у смислу става 1. овог члана, утврђују министар надлежан за послове пензијског и инвалидског осигурања и министар надлежан за послове здравља, на предлог фонда.

Члан 25.

Осигураник код кога настане потпуни губитак радне способности, стиче право на инвалидску пензију:

1) ако је инвалидност проузрокована повредом на раду или професионалном болешћу;

2) ако је инвалидност проузрокована повредом ван рада или болешћу – под условом да је губитак радне способности настао пре навршења година живота прописаних за стицање права на старосну пензију утврђених у члану 19. тачка 1) овог закона и да има навршених пет година стажа осигурања;

3) ако је инвалидност проузрокована повредом ван рада или болешћу – под условом да је губитак радне способности настао пре навршења година живота прописаних за стицање права на старосну пензију утврђених у члану 19. тачка 2) овог закона и да има навршених пет година стажа осигурања, под условом да не испуњава услове за стицање права на старосну пензију из члана 19. тачка 1) овог закона.

Члан 26.

Осигураник код кога је инвалидност, проузрокована болешћу или повредом ван рада, настала пре навршене 30 године живота стиче право на инвалидску пензију:

1) кад је инвалидност настала до навршене 20 године живота – ако има годину дана стажа осигурања;

2) кад је инвалидност настала до навршене 25 године живота – ако до настанка инвалидности има најмање две године стажа осигурања;

3) кад је инвалидност настала до навршене 30 године живота – ако до настанка инвалидности има најмање три године стажа осигурања.

3. Породична пензија

Члан 27.

Право на породичну пензију могу остварити чланови породице:

- 1) умрлог осигураника који је навршио најмање пет година стажа осигурања или је испунио услове за инвалидску пензију; или
- 2) умрлог корисника старосне или инвалидске пензије.

Ако је смрт лица из члана 17. овог закона настала као последица повреде на раду или професионалне болести, чланови његове породице стичу право на породичну пензију без обзира на дужину пензијског стажа тог лица.

Члан 28.

Члановима породице умрлог осигураника, односно корисника права из члана 27. овог закона сматрају се:

- 1) брачни друг;
- 2) деца (рођена у браку или ван брака или усвојена, пасторчад коју је осигураник, односно корисник права издржавао, унучад, браћа и сестре и друга деца без родитеља, односно деца која имају једног или оба родитеља који су потпуно неспособни за рад, а коју је осигураник, односно корисник права издржавао);
- 3) родитељи (отац и мајка, очух и маћеха и усвојиоци) које је осигураник, односно корисник права издржавао.

Право на породичну пензију може остварити и брачни друг из разведеног брака ако му је судском пресудом утврђено право на издржавање.

Члан 29.

Удова стиче право на породичну пензију:

- 1) ако је до смрти брачног друга, навршила 48 година живота; или
- 2) ако је, до смрти брачног друга, или у року од једне године од дана смрти брачног друга, постала потпуно неспособна за рад; или
- 3) ако је, после смрти брачног друга, остало једно дете или више деце која имају право на породичну пензију по том брачном другу, а удова обавља родитељску дужност према тој деци. Удова која у току трајања права према том основу постане потпуно неспособна за рад, задржава право на породичну пензију док постоји та неспособност.

Удова која до смрти брачног друга, није навршила 48 година живота али је навршила 43 године живота, стиче право на породичну пензију кад наврши 48 година живота.

Удова која у току трајања права на породичну пензију стеченог на начин из става 1. тач. 2) и 3) овог члана наврши 48 година живота, трајно

задржава право на породичну пензију. Удова којој право на породичну пензију престане пре навршене 48, али после навршене 43 године живота може поново остварити право кад наврши 48 година живота.

Члан 30.

Удовац стиче право на породичну пензију:

1) ако је до смрти брачног друга, навршио 53 година живота;
или

2) ако је, до смрти брачног друга, или у року од једне године од дана смрти брачног друга, постао потпуно неспособан за рад; или

3) ако је, после смрти брачног друга, остало једно дете или више деце која имају право на породичну пензију по том брачном другу, а удовац обавља родитељску дужност према тој деци. Удовац који у току трајања права по том основу постане потпуно неспособан за рад, задржава право на породичну пензију док постоји та неспособност.

Удовац који у току трајања права на породичну пензију стеченог на начин из става 1. тач. 2) и 3) овог члана наврши 53 године живота, трајно задржава право на породичну пензију.

Члан 31.

Дете стиче право на породичну пензију и она му припада до навршених 15 година живота.

После навршених 15 година живота дете стиче право на породичну пензију и она му припада до завршетка школовања, али најдоцније до навршених:

- 1) 20 година живота, ако похађа средњу школу;
- 2) 23 година живота, ако похађа вишу школу;
- 3) 26 година живота, ако похађа факултет.

Дете стиче право на породичну пензију и она му припада док траје неспособност за самосталан живот и рад, настала до узраста до кога се деци обезбеђује право на породичну пензију.

Дете стиче право на породичну пензију и она му припада док траје неспособност за самосталан живот и рад, настала после узраста до кога се деци обезбеђује право на породичну пензију, а пре смрти осигураника односно корисника права, под условом да га је осигураник односно корисник права издржавао до своје смрти.

Детету коме је школовање прекинуто због болести, право на породичну пензију припада и за време болести до навршених година живота из става 2. тач. 1) до 3) као и изнад тих година, али највише за онолико времена колико је због болести изгубило од школовања.

Детету коме је школовање прекинуто због упућивања на одслужење војног рока у складу са прописима којима се уређује војна

обавеза, право на породичну пензију припада и за време одслужења војног рока, а најдуже до навршене 27 године живота.

Инвалидно дете, у складу са прописима о разврставању деце ометене у развоју и дете из става 4. овог члана, стиче право на породичну пензију и после престанка запослења, односно обављања самосталне делатности.

Члан 32.

Када је издржавање услов за стицање права на породичну пензију, сматра се да је умрли осигураник, односно корисник права на пензију издржавао члана породице ако укупни месечни приходи члана породице не прелазе износ најниже пензије из члана 76. овог закона, у претходном кварталу.

У приходе из става 1. овог члана не узима се: додатак на децу, родитељски додатак, новчана накнада по основу помоћи и неге, новчана накнада за телесно оштећење, примања по основу награда, отпремнина због одласка у пензију, као и примања по основу ученичког и студентског стандарда.

Члан 33.

Родитељ (отац и мајка, очух и маћеха и усвојилац) кога је осигураник односно корисник права, у складу са законом издржавао до своје смрти стиче право на породичну пензију ако је до смрти осигураника односно корисника права:

- или
- 1) навршио 63 (мушкарац), односно 58 (жена) година живота;
  - 2) постао потпуно неспособан за рад.

Члан 34.

Члановима уже породице умрлог осигураника односно корисника права, у смислу овог закона, сматрају се брачни друг и деца (рођена у браку или ван брака или усвојена, пасторчад и унуци).

Члановима шире породице умрлог осигураника односно корисника права, у смислу овог закона, сматрају се родитељи (отац, мајка, очух, маћеха и усвојиоци), браћа, сестре и друга деца без родитеља, односно деца која имају једног или оба родитеља који су потпуно неспособни за рад, а коју је осигураник односно корисник права издржавао.

Члан 35.

Члановима шире породице припада право на породичну пензију ако нема чланова уже породице, а ако их има – само када породична пензија која припада члановима уже породице не достигне пун износ основа од кога се одређује висина породичне пензије.

Члан 36.

Лице које је проузроковало смрт осигураника, односно корисника права, намерно или крајњом непажњом, не може по том основу остварити право на породичну пензију.

4. Новчана накнада за телесно оштећење проузроковано повредом на раду, односно професионалном болешћу

Члан 37.

Телесно оштећење постоји кад код осигураника настане губитак, битније оштећење или знатнија онеспособљеност појединих органа или делова тела, што отежава нормалну активност организма и изискује веће напоре у остваривању животних потреба, без обзира на то да ли проузрокује или не проузрокује инвалидност.

Осигураник и лице из члана 17. овог закона код кога телесно оштећење проузроковано повредом на раду или професионалном болешћу износи најмање 30%, стиче право на новчану накнаду.

Члан 38.

Телесна оштећења из члана 37. овог закона, као и проценте тих оштећења утврђују министар надлежан за послове пензијског и инвалидског осигурања и министар надлежан за послове здравља на предлог фонда.

Члан 39.

Телесна оштећења разврставају се према тежини у осам степена, и то:

Степен	процент телесног оштећења
1.	100%
2.	90%
3.	80%
4.	70%
5.	60%
6.	50%
7.	40%
8.	30%

Члан 40.

Када код осигураника код кога је раније настало телесно оштећење проузроковано повредом на раду или професионалном болешћу испод 30% дође до погоршања тог телесног оштећења или настане нов случај телесног оштећења проузрокованог повредом на раду или професионалном болешћу, тако да укупно телесно оштећење износи 30% или више, осигураник стиче право на новчану накнаду за телесно оштећење у одговарајућем проценту према новом степену телесног оштећења који се одређује на основу новог стања укупног телесног оштећења.

5. Право на накнаду погребних трошкова

Члан 41.

У случају смрти корисника пензије, лицу које изврши сахрану припада накнада погребних трошкова.

6. Одређене категорије осигураника

Члан 42.

Осигураници – запослени који раде на пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем и који могу под посебним условима остварити право на пензију јесу:

1) овлашћена службена лица у смислу прописа о вршењу унутрашњих послова и припадници Безбедоносно–информативне агенције;

2) запослени у Министарству иностраних послова који раде на пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем;

3) запослени у органима и организацијама који раде на пословима контра радио–извиђајне службе и пословима криптографије;

4) овлашћена службена лица у смислу прописа о извршењу кривичних санкција;

5) овлашћена службена лица Пореске полиције у смислу прописа о пореској администрацији.

Члан 43.

Осигураник из члана 42. овог закона коме престане запослење с правом на пензију пре испуњења услова из члана 19. овог закона, стиче право на старосну пензију ако је навршио најмање 53 година живота и 20 година стажа осигурања, од чега најмање 10 година ефективно проведених на радним местима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем.

Право на старосну пензију под условима из става 1. овог члана не може стећи осигураник који у моменту остваривања права није овлашћено лице односно запослени из члана 42. овог закона.

VII. ПЕНЗИЈСКИ СТАЖ

Члан 44.

Пензијски стаж на основу кога се стичу и остварују права из пензијског и инвалидског осигурања обухвата:

1) време које се рачуна у стаж осигурања и посебан стаж према одредбама овог закона;

2) време које је, као стаж осигурања и посебан стаж, рачунато у пензијски стаж према прописима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона.

Члан 45.

У стаж осигурања, у смислу члана 44. овог закона, рачуна се и време које је осигураник провео у својству војног осигураника.

Члан 46.

У стаж осигурања, у смислу члана 44. овог закона, рачуна се време које је осигураник провео на раду по основу кога је био обавезно осигуран и за које је уплаћен допринос за пензијско и инвалидско осигурање.

1. Стаж осигурања који се рачуна са ефективним трајањем

Члан 47.

У стаж осигурања у смислу члана 44. тачка 1) овог закона рачуна се време проведено на раду односно у осигурању, у ефективном трајању.

Члан 48.

У стаж осигурања рачуна се и време за које осигураник, у складу с прописима о раду и запошљавању, прима новчану накнаду за коју је плаћен допринос.

Члан 49.

У стаж осигурања рачуна се време које осигураник, у складу са прописима о раду, проведе на обављању привремених и повремених послова, као и време које осигураник из члана 11. тачка 10) проведе на обављању привремених и повремених послова преко омладинских задруга, за које је плаћен допринос.

У стаж осигурања рачуна се време за које је лице, односно осигураник из члана 15. овог закона уплаћивало допринос.

Члан 50.

У стаж осигурања рачуна се време за које је осигураник из члана 12. став 1. тачка 3) овог закона, остварио уговорену накнаду за коју је плаћен допринос.

Стаж осигурања из става 1. овог члана сразмерно се утврђује на тај начин што се износ уговорене накнаде увећане за износ пореза обрачунатог у складу са законом којим се уређује порез на доходак грађана, дели са најнижом месечном основицом за плаћање доприноса из члана 182. став 2. која важи у моменту уплате доприноса.

Стаж осигурања остварен по основу утврђеним у ст. 1. и 2. овог члана, у једној календарској години може износити највише 12 месеци.

Члан 51.

Осигуранику самосталних делатности у стаж осигурања рачуна се и време за које је привремено обуставио обављање делатности, у складу са законом, ако је за то време уплатио допринос за пензијско и инвалидско осигурање.

2. Стаж осигурања који се рачуна са увећаним трајањем

Члан 52.

Осигуранику који ради на нарочито тешким, опасним и за здравље штетним радним местима, односно пословима и осигуранику који ради на радним местима, односно пословима на којима после навршења одређених година живота не може успешно обављати своју професионалну делатност, стаж осигурања у ефективном трајању рачуна се са увећаним трајањем под условима утврђеним овим законом.

Степен увећања стажа осигурања зависи од тежине, опасности и штетности рада, односно од природе посла, а може износити највише 50%.

Члан 53.

Радно место односно посао на коме се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем је радно место односно посао на коме је рад нарочито тежак, опасан и штетан за здравље и поред тога што су примењене све опште и посебне заштитне мере утврђене прописима.

Радно место односно посао на коме се стаж осигурања рачуна с увећаним трајањем је и радно место односно посао на коме је обављање професионалне делатности ограничено навршењем одређених година живота или због природе и тежине посла, физиолошке функције опадају у тој мери да онемогућавају њено даље успешно обављање.

Члан 54.

Осигуранику из члана 52. став 1. овог закона, стаж осигурања рачуна се са увећаним трајањем под условом да је на радним местима односно пословима из члана 53. овог закона ефективно провео укупно најмање 10 година, односно укупно најмање пет година ако је, по основу рада на тим радним местима односно пословима, утврђена инвалидност.

Стаж осигурања се увећава само за време које је ефективно проведено на раду.

Приликом утврђивања услова за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, кумулативно се узима стаж осигурања са увећаним трајањем остварен на радним местима односно пословима из члана 53. овог закона.

Члан 55.

Радна места односно послове на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, поступак и начин за њихово утврђивање, као и степен увећања стажа осигурања утврђује министар надлежан за послове пензијског и инвалидског осигурања, на предлог фонда.

Овлашћеном службеном лицу у смислу прописа о вршењу унутрашњих послова, припаднику Безбедносно-информативне агенције, запосленом у органу надлежном за иностране послове који ради у иностранству на одређеним пословима под посебним условима и запосленом у органу или организацији који ради на пословима контра-радио-извиђајне службе и пословима криптографије, на извршењу кривичних санкција, овлашћеном службеном лицу Пореске полиције у смислу прописа о пореској администрацији, сваких 12 месеци ефективно проведених на тим пословима рачуна се као 16 месеци стажа осигурања, под условима из члана 54. овог закона.

Радна места односно послови, као и степени увећања стажа осигурања из ст. 1. и 2. овог члана, подлежу ревизији најдоцније по истеку 10 година од дана њиховог утврђивања.

Члан 56.

Радна места односно послове лица из члана 55. став 2. овог закона, као и степен увећања стажа осигурања утврђује надлежни министар у складу са законом, односно директор Безбедносно-информативне агенције, споразумно са министром надлежним за послове пензијског и инвалидског осигурања.

На акте из става 1. овог члана сагласност даје Влада Републике Србије.

Члан 57.

Ревизијом радних места односно послова на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем и степена увећања стажа осигурања, у смислу овог закона, сматра се поновна оцена постојања услова из члана 53. овог закона на основу које се утврђује на којим радним местима, односно пословима престаје рачунање стажа осигурања с увећаним трајањем, односно мења степен увећања стажа или уводи рачунање стажа осигурања са увећаним трајањем.

Ревизија радних места односно послова из става 1. овог члана врши се на начин и по поступку по којима се врши њихово утврђивање.

Члан 58.

Стаж осигурања са увећаним трајањем рачуна се и осигураницима који су на раду, по основу кога су били обавезно осигурани, провели радећи у смислу члана 47. као: осигураници с телесним оштећењем од најмање 70%, војни инвалиди од прве до шесте групе, цивилни инвалиди рата од прве до шесте групе, слепа лица, лица оболела од дистрофије или

сродних мишићних и неуромишићних оболења, од параплегије и церебралне и дечије парализе и од мултиплекс склерозе.

Осигураницима из става 1. овог члана сваких 12 месеци ефективно проведених на раду по основу кога су осигурани рачуна се, под условима утврђеним у члану 54. овог закона, као 15 месеци стажа осигурања.

Члан 59.

У стаж осигурања са увећаним трајањем осигуранику се рачуна и време проведено у својству војног осигураника или цивилног лица из члана 11. тачка 2) овог закона, осим времена које је то цивилно лице провело у трупи, и то под условима и у обиму који су утврђени прописима којима се уређује пензијско и инвалидско осигурање војних осигураника.

3. Посебан стаж

Члан 60.

Осигуранику – жени која је родила треће дете, по том основу урачунава се у посебни стаж време у трајању од две године.

VIII. УТВРЂИВАЊЕ ВИСИНЕ ПРАВА ИЗ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

1. Старосна и инвалидска пензија

Члан 61.

Висина старосне и инвалидске пензије одређује се тако што се лични бодови помноже са вредношћу општег бода на дан остваривања права.

Члан 62.

Лични бодови осигураника утврђују се множењем личног коефицијента осигураника и његовог пензијског стажа.

Члан 63.

Годишњи лични коефицијент представља однос укупне зараде осигураника, односно основице осигурања почев од 1. јануара 1970. године за сваку календарску годину и просечне годишње зараде у Републици за исту календарску годину.

Ако су зараде, односно основице осигурања унете у матичну евиденцију у нето износу доводе се у однос са просечном нето зарадом запослених у Републици, а ако су унете у матичну евиденцију у бруто износу доводе се у однос са просечном бруто зарадом запослених у Републици.

Годишњи лични коефицијент представља однос укупне зараде, основице осигурања и висине уговорене накнаде осигураника, за сваку

календарску годину и просечне годишње зараде у Републици за исту календарску годину.

Годишњи лични коефицијент у смислу ст. 1. и 2. овог члана износи један када је зарада, основица осигурања, односно уговорена накнада у календарској години, једнака просечној заради запослених у Републици у тој календарској години.

При одређивању годишњег личног коефицијента узимају се зараде, накнаде зараде, односно основице осигурања, као и уговорене накнаде које су служиле за обрачунавање и плаћање доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, на које је плаћен допринос и које су утврђене у матичној евиденцији, изузев из године из које се остварује право.

Податак о просечној годишњој нето заради у Републици односно просечној годишњој бруто заради у Републици из ст. 1. до 5. овог члана, објављује орган надлежан за послове статистике.

Члан 64.

Осигуранику који оствари накнаду према прописима о здравственом осигурању и за време породилског одсуства, за израчунавање годишњег личног коефицијента, за време остваривања ових накнада, узима се та накнада.

Осигуранику који је у периоду од 1. јануара 1970. године до 31. децембра 2002. године остварио накнаду зараде према прописима о здравственом осигурању и за време породилског одсуства, према прописима о породилском одсуству, за период примања накнаде, износ накнаде се израчунава на основу личног коефицијента по једном часу рада за период за који је остварена зарада, односно основица осигурања и множи бројем часова provedених на боловању.

Осигуранику који је у периоду од 1. јануара 1970. године до 31. децембра 2002. године остварио накнаду зараде за време породилског одсуства према прописима о породилском одсуству и накнаду зараде за време боловања проузрокованог повредом на раду, уколико је то за њега повољније, за период примања накнаде, годишњи лични коефицијент се израчунава као однос остварене зараде за часове проведене на раду из године у којој се остварује накнада, према просечној заради запослених у Републици за ту годину, која одговара времену за који је зарада остварена.

Део годишњег личног коефицијента из овог члана заједно са делом годишњег личног коефицијента из члана 63. овог закона чини укупни годишњи лични коефицијент за календарску годину.

Члан 65.

Осигуранику који је у периоду од 1. јануара 1970. године до почетка примене овог закона, остварио накнаду зараде према прописима о пензијском и инвалидском осигурању за израчунавање годишњег личног коефицијента узима се основица од које је одређена та накнада а у случају накнаде због мање зараде на другом одговарајућем послу за израчунавање годишњег личног коефицијента узима се и остварена накнада.

Члан 66.

Осигуранику коме се не могу утврдити годишњи лични коефицијенти ни за једну календарску годину или ако не постоје подаци о заради, накнади зараде, односно основици осигурања за поједине календарске године, као и осигуранику који нема ни једну годину осигурања, годишњи лични коефицијент за сваку такву годину износи један, односно сразмерно стажу осигурања навршеног у тој календарској години.

Члан 67.

Лични коефицијент утврђује се тако што се збир годишњих личних коефицијената из чл. 63. до 66. овог закона подели са периодом (године, месеци и дани) за које су обрачунати, с тим што се свака година рачуна као 1, сваки месец као 0,0833, а сваки дан као 0,00278.

Као један месец, у смислу става 1. овог члана рачуна се календарски месец, односно 30 дана.

Члан 68.

Пензијски стаж из члана 62. овог закон највише може износити 45 година.

Пензијски стаж до 40 година исказан у годинама, месецима и данима рачуна се на начин утврђен у члану 67. овог закона.

Пензијски стаж изнад 40 година рачуна се: година као 0,5, месец као 0,0417, а дан као 0,00139.

Члан 69.

За одређивање висине старосне пензије осигуранику жени, навршен стаж осигурања увећава се за 15%.

За одређивање висине инвалидске пензије, ако је узрок инвалидности повреда на раду или професионална болест, при утврђивању личних бодова рачуна се 40 година пензијског стажа.

За одређивање висине инвалидске пензије, ако је узрок инвалидности болест или повреда ван рада, при утврђивању личних бодова, додају се године пензијског стажа, у односу на дан утврђене инвалидности, тако што се:

1) осигуранику млађем од 53 године живота додаје $\frac{2}{3}$ пензијског стажа који му недостаје до навршених 53 године живота и $\frac{1}{2}$ пензијског стажа која недостаје осигуранику жени од 53 године живота до навршених 58 година живота, а осигуранику мушкарцу од 53 године живота до навршених 63 године живота;

2) осигуранику старијем од 53 године живота додаје $\frac{1}{2}$ пензијског стажа која недостаје осигуранику жени до навршених 58 година живота, а осигуранику мушкарцу до навршених 63 године живота.

За одређивање висине инвалидске пензије осигуранику жени, навршен стаж осигурања и пензијски стаж из става 3. овог члана, увећава се за 15%.

Стаж из ст. 1. 3. и 4. овог члана, може се додати највише до 40 година.

Осигуранику који испуњава услове за стицање права на инвалидску пензију у погледу пензијског стажа и код кога је инвалидност проузрокована делимично повредом на раду или професионалном болешћу а делимично болешћу или повредом ван рада, одређује се једна инвалидска пензија која се састоји од сразмерних делова одређених по основу повреде на раду или професионалне болести, односно по основу болести или повреде ван рада према њиховом утицају на укупну инвалидност, с тим што тако обрачуната пензија не може износити више од пензије одређене са 40 година пензијског стажа.

Осигуранику код кога је инвалидност проузрокована делимично повредом на раду или професионалном болешћу, а делимично повредом ван рада или болешћу и који испуњава услове за стицање права на инвалидску пензију само по основу инвалидности проузроковане повредом на раду или професионалном болешћу инвалидска пензија се одређује у проценту са којим је на укупну инвалидност утицала повреда на раду или професионална болест.

Члан 70.

Вредност општег бода је номинални износ који представља количник израчунатог збира пензија и збира личних бодова свих корисника старосне и инвалидске пензије који су право на пензију остварили у периоду од 1. јануара 2001. до 30. јуна 2002. године.

Збир пензија из става 1. овог члана одређује се на основу месечне висине пензија у последњем кварталу 2002. године.

Збир личних бодова корисника из става 1. овог члана обрачунава се на начин утврђен по одредбама овог закона.

Вредност општег бода из става 1. овог члана, усклађује се на начин који је прописан за усклађивање пензија.

Усклађену вредност општег бода објављује фонд.

2. Породична пензија

Члан 71.

Породична пензија одређује се од старосне или инвалидске пензије која би осигуранику припадала у часу смрти, односно од пензије која је кориснику припадала у часу смрти, у проценту који се утврђује према броју чланова породице који имају право на ту пензију, и то:

1) ако пензија припада само члановима уже породице или само члановима шире породице умрлог осигураника односно корисника права одређује се у следећим процентима:

- за једног члана 70%;
- за два члана 80%;
- за три члана 90%;
- за четири члана или више чланова 100%.

2) ако пензија припада и члановима уже породице и члановима шире породице умрлог осигураника односно корисника права, члановима уже породице одређује се породична пензија према тачки 1) овог става, а члановима шире породице припада остатак до износа старосне или инвалидске пензије из овог става.

Ако право на породичну пензију имају брачни друг и разведени брачни друг умрлог осигураника, односно корисника права, одређује се једна породична пензија у висини која припада за једног члана породице и дели се у једнаким износима.

Члан 72.

Као најмањи основ за одређивање породичне пензије узима се старосна пензија умрлог осигураника одређена за пензијски стаж од 20 година.

Укупан износ породичне пензије не може прећи највиши износ старосне, односно инвалидске пензије.

Члан 73.

Деци без оба родитеља припада, поред породичне пензије по једном родитељу и породична пензија по другом родитељу.

Пензије из става 1. овог члана одређују се као једна пензија, чији износ не може прећи највиши износ пензије, утврђен у складу с овим законом.

3. Новчана накнада за телесно оштећење

Члан 74.

Висина новчане накнаде за телесно оштећење одређује се од основа који чини основ за затечене кориснике права на новчану накнаду за телесно оштећење у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање запослених, у проценту телесног оштећења утврђеном у члану 39. овог закона.

Новчана накнада за телесно оштећење припада у сталном месечном износу.

4. Накнада погребних трошкова

Члан 75.

Накнада погребних трошкова припада у висини једне и по просечне пензије у фонду у претходном кварталу, у односу на дан смрти корисника.

5. Најнижа и највиша пензија

Члан 76.

Најнижи износ пензије припада осигуранику који оствари право на старосну, односно инвалидску пензију ако му је та пензија мања од износа пензије утврђене по одредбама овог члана.

Најнижа старосна, односно инвалидска пензија одређује се у висини износа усклађене најниже пензије затечених корисника у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање запослених.

Члан 77.

Осигураник који је остварио право на инострани део пензије према међународном уговору стиче право на најнижи износ пензије ако му је износ пензије, утврђен по овом закону, и иностране пензије обрачунате према важећем девизном курсу на дан доношења решења, мањи од износа најниже пензије одређене према члану 76. овог закона.

Члан 78.

Највиши износ пензије одређује се тако што лични коефицијент не може износити више од четири.

6. Старосна и инвалидска пензија за одређене категорије осигураника

Члан 79.

Осигуранику из члана 42. овог закона, старосна односно инвалидска пензија одређује се у складу са одредбама члана 61. овог закона, а лични бодови утврђују се на начин предвиђен чл. 62. до 70. овог закона.

Износ пензије утврђен на начин из става 1. овог члана увећан за 20%, представља укупан износ пензије за осигуранике из члана 42. овог закона.

IX. УСКЛАЂИВАЊЕ ПЕНЗИЈЕ И НОВЧАНЕ НАКНАДЕ ЗА ТЕЛЕСНО ОШТЕЋЕЊЕ

Члан 80.

Пензија се од 1. јануара, 1. априла, 1. јула и 1. октобра текуће године усклађује, на основу статистичких података, са кретањем трошкова живота и просечне зараде запослених на територији Републике у претходном кварталу, у проценту који представља збир половине процента раста, односно пада трошкова живота и половине процента раста, односно пада зарада.

Исплата усклађене пензије тече од првог дана у месецу у коме је извршено усклађивање.

Усклађивање пензије у смислу става 1. овог члана врши се на основу података органа надлежног за послове статистике за претходни квартал, исказаних кумулативно.

Члан 81.

Новчана накнада за телесно оштећење усклађује се на начин предвиђен за усклађивање пензија (члан 80.).

X. ОСТВАРИВАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРАВА ИЗ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

1. Остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања

Члан 82.

Права из пензијског и инвалидског осигурања остварују се код фонда код кога је осигураник последњи пут био осигуран.

Фонд код кога је осигураник последњи пут био осигуран надлежан је и кад се права из пензијског и инвалидског осигурања остварују по основу међународних уговора.

Изузетно од одредаба ст. 1. и 2. овог члана, осигураник односно корисник права, као и члан његове породице може на свој захтев остварити право на пензију код фонда код кога је навршен, односно утврђен претежан део стажа осигурања.

Право избора фонда из става 3. овог члана може се користити само једанпут.

Захтев за остваривање права на пензију подноси се фонду код кога је осигураник последњи пут био осигуран.

Члан 83.

Права за случај инвалидности и смрти проузрокованих повредом на раду остварују се код фонда код кога је осигураник био осигуран у часу настанка те повреде.

Права за случај инвалидности и смрти проузрокованих професионалном болешћу остварују се код фонда код кога је осигураник био осигуран у време обољења од професионалне болести, а ако у то време није био осигуран, та права остварују се код фонда код кога је последњи пут био осигуран.

Члан 84.

Права из пензијског и инвалидског осигурања остварују се од дана поднетог захтева, а најраније шест месеци пре тог дана.

Права из пензијског и инвалидског осигурања која се остварују у фонду обезбеђују се у поступку предвиђеном законом којим је уређен општи управни поступак, ако овим законом није друкчије уређено.

Акт донет у поступку покренутом супротно одредби члана 82. овог закона, ништав је.

Члан 85.

Пензијски стаж и зараде, накнаде, уговорне накнаде, односно основице осигурања, као и друге чињенице од утицаја на стицање и утврђивање права, осим налаза, мишљења и оцене органа вештачења, узимају се у обзир при остваривању права из пензијског и инвалидског осигурања, без обзира на то код ког фонда су утврђени, на основу података утврђених у матичној евиденцији.

Стаж осигурања утврђује фонд код кога је тај стаж навршен.

Пензијски стаж се не може утврђивати на основу изјава сведока.

Члан 86.

Ако је пензијски стаж утврђен код два или више фондова, они надокнађују део пензије фонду код кога је остварено право на пензију.

Накнада дела пензије у смислу става 1. овог члана одговара сразмери између стажа који је осигуранику утврђен код другог фонда и укупног пензијског стажа.

При утврђивању сразмере између утврђеног стажа и укупног пензијског стажа, од укупног пензијског стажа одбијају се периоди посебног стажа.

Накнада дела пензије из става 2. овог члана обухвата и сразмерни део накнада, која кориснику припадају по основу пензијског и инвалидског осигурања, као и сразмерни део обавезних доприноса који се плаћају на пензијска примања.

Накнада сразмерног дела пензије обрачунава се и исплаћује месечно, ако уговором између фондова није другачије одређено.

Одредбе овог члана односе се и на организацију за осигурање војних осигураника за стаж навршен у својству војног осигураника после 1. јануара 1973. године.

Члан 87.

Ако је инвалидност односно смрт осигураника проузрокована повредом на раду или професионалном болешћу, инвалидска односно породична пензија остварена по том основу у целости пада на терет фонда код кога је право остварено.

Члан 88.

Поступак за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања и за утврђивање пензијског стажа покреће се на захтев осигураника, односно на захтев члана породице за остваривање права на породичну пензију.

У поступку из става 1. овог члана фонд је дужан да осигураницима и корисницима права пружа стручну помоћ.

Корисник права је дужан да фонду благовремено пријави промену која је од утицаја на право односно обим коришћења тог права.

Члан 89.

Лица из чл. 15. и 17. овог закона права из пензијског и инвалидског осигурања остварују у фонду за пензијско и инвалидско осигурање запослених.

Члан 90.

Фонд на територији Републике код кога је корисник старосне пензије остварио право, надлежан је за поновно одређивање пензије у случају да се корисник пензије запосли, односно обавља самосталну делатност.

Члан 91.

Чињенице које се, у складу са законом, не утврђују у матичној евиденцији, а које су од значаја за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, утврђују се у поступку решавања о тим правима.

Члан 92.

У поступку за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања у фонду обезбеђује се двостепеност.

Члан 93.

Када је за решавање о праву из пензијског и инвалидског осигурања потребно утврђивање постојања инвалидности, телесног оштећења, узрока инвалидности и телесног оштећења, потпуне неспособности за рад и неспособности за самосталан живот и рад, фонд утврђује те чињенице на основу налаза, мишљења и оцене органа вештачења чије се образовање и начин рада уређује општим актом фонда.

Налаз, мишљење и оцена из става 1. овог члана подлеже контроли коју врши орган фонда утврђен општим актом из става 1. овог члана.

На акт из става 1. овог члана сагласност даје министар надлежан за послове пензијског и инвалидског осигурања и министар надлежан за послове здравља.

У обављању контроле из става 2. овог члана, може се дати сагласност или примедба. Примедба којом се указује на уочене недостатке и даје упутство за њихово отклањање, обавезна је за органе који су вршили вештачење.

Члан 94.

Поступак за остваривање права по основу инвалидности покреће фонд на захтев осигураника на основу предлога за утврђивање инвалидности, у складу са општим актом фонда.

Предлог из става 1. овог члана даје изабрани лекар, у складу са законом, а сагласност на предлог даје лекарска комисија у здравственој установи.

Комисију из става 2. овог члана именује министарство надлежно за послове здравља.

Ако не постоји сагласност комисије из става 2. овог члана, трошкове поступка сноси осигураник који је поднео захтев.

Накнаду трошкова за рад комисије из става 2. овог члана, споразумно уређују министар надлежан за послове пензијског и инвалидског осигурања и министар надлежан за послове здравља.

Члан 95.

Поступак за остваривање права на новчану накнаду за телесно оштећење покреће се на захтев осигураника односно корисника права, на основу медицинске документације.

Поступак за остваривање права на новчану накнаду за телесно оштећење покреће се и по службеној дужности на основу мишљења органа вештачења датог приликом вештачења о инвалидности, у складу са општим актом фонда.

Члан 96.

Промене у стању инвалидности које су од утицаја на право на инвалидску пензију признату правоснажним решењем, утврђују се у поступку покренутом на захтев осигураника, односно по службеној дужности.

Фонд одређује обавезан контролни преглед корисника права, најкасније у року од три године од дана утврђивања инвалидности, осим у случајевима предвиђеним општим актом фонда.

На акт из става 2. овог члана сагласност споразумно дају министар надлежан за послове пензијског и инвалидског осигурања и министар надлежан за послове здравља.

Члан 97.

Као дан настанка инвалидности и телесног оштећења узима се дан када је на основу прегледа дат налаз, мишљење и оцена органа

вештачења у првостепеном поступку, односно неки ранији дан за који постоји одговарајућа медицинска документација.

Члан 98.

Решење о правима из пензијског и инвалидског осигурања и о пензијском стажу доноси орган фонда одређен општим актом фонда.

Првостепено решење из става 1. овог члана подлеже претходној контроли коју врши орган утврђен општим актом фонда.

Члан 99.

Против првостепеног решења може се изјавити жалба органу одређеном општим актом фонда у року од 15 дана од дана пријема решења.

Жалба не одлаже извршење решења осим ако се њом побија утврђена инвалидност.

Члан 100.

Првостепено решење фонда подлеже ревизији коју врши орган одређен општим актом фонда.

Ревизијом се може испитати и правилност налаза, мишљења и оцене које дају органи вештачења.

Ревизија не одлаже извршење решења.

Члан 101.

Ако је против првостепеног решења изјављена жалба, о ревизији и жалби решава се истим решењем.

Ако против првостепеног решења није изјављена жалба, а ревизија не буде извршена у року од три месеца од дана истека рока за жалбу, сматра се да је ревизија извршена и дата сагласност на то решење.

Члан 102.

У вршењу ревизије на првостепено решење може се дати сагласност, односно првостепено решење може се изменити, поништити или укинути.

Ако је првостепено решење поништено или укинуто, ревизијом се испитује само да ли је ново решење у складу са разлозима због којих је раније првостепено решење поништено или укинуто.

Члан 103.

Против решења фонда донетог по жалби, односно у вршењу ревизије о правима из пензијског и инвалидског осигурања и против коначног

решења о подацима утврђеним у матичној евиденцији, може се покренути управни спор код надлежног суда.

Члан 104.

Против коначног решења фонда, у случајевима када нису испуњени услови за понављање поступка по закону којим је уређен општи управни поступак, или су протекли рокови за понављање поступка по том закону, поступак се може поновити:

1) ако се сазна за нове чињенице, односно нађе или стекне могућност да се употребе нови докази који би сами, или у вези са већ употребљеним доказима, могли довести до другачијег решења;

2) када је пропуштено да се у ранијем поступку изнесе нека чињеница, односно доказ који може довести до другачијег решења.

Понављање поступка покреће се на предлог осигураника или по службеној дужности.

Ако је предлог за понављање поступка поднет, односно поступак понављања покренут у року од пет година од дана достављања решења осигуранику, у поновљеном поступку примењују се прописи који су важили у време доношења решења по коме се поступак понавља. Ако је предлог поднет, односно поступак понављања покренут по истеку тог рока, у поновљеном поступку примењују се прописи који важе у време подношења предлога за понављање поступка, односно у време покретања тог поступка по службеној дужности.

На основу података прибављених у ранијем и поновљеном поступку, надлежни орган новим решењем може раније решење које је било предмет понављања оставити на снази или га заменити новим решењем којим се укида раније решење.

Члан 105.

Правоснажно решење фонда може се изменити новим решењем ако је њиме повређен закон или општи акт фонда на штету осигураника односно корисника права или ако је о неком правном питању доцније заузето правно схватање повољније за осигураника.

Ново решење ће се донети и ако се сазна за чињенице које су од утицаја на право осигураника, а које су настале после доношења решења.

Права утврђена решењем донетим у поступку измене припадају од првог дана наредног месеца од дана подношења захтева за измену решења, односно од дана доношења решења у поступку за измену покренутом по службеној дужности.

Код поновног решавања о праву осигураника односно корисника права, према ставу 1. овог члана примењују се прописи који су важили у часу доношења коначног решења. Ако се решава о праву према ставу 2. овог члана примениће се прописи који важе у време покретања поступка.

Члан 106.

У споровима сукоба надлежности у поступку за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања до којих дође између фондова односно фонда и послодаваца, надлежан је Врховни суд Србије.

2. Коришћење права из пензијског и инвалидског осигурања

Члан 107.

Право на старосну пензију остварује се после престанка осигурања.

Члан 108.

Пензије и новчане накнаде утврђују се у месечном износу и исплаћују уназад.

Члан 109.

Фонд код кога је остварено право на пензију или новчану накнаду дужан је да кориснику права исплаћује износе који му припадају у месту његовог боравка у Републици Србији, односно Републици Црној Гори.

Изузетно од става 1. овог члана, споразумом између Републике Србије и Републике Црне Горе може се уредити и другачије.

Члан 110.

Права из пензијског и инвалидског осигурања престају када, у току њиховог коришћења, престану да постоје услови за стицање и остваривање тих права.

Права из става 1. овог члана престају и кад корисник оствари право из овог осигурања код организације за обавезно пензијско и инвалидско осигурање државе која је формирана на подручју претходне Југославије, ако међународним уговором није другачије одређено.

Кориснику пензије из става 2. овог члана који испуњава услове за стицање права на пензију прописане овим законом поново се утврђује право на пензију, при чему се не узима у обзир пензијски стаж на основу кога је организација за обавезно пензијско и инвалидско осигурање државе формиране на подручју претходне Југославије утврдила право на пензију.

Члан 111.

Старосна пензија исплаћује се од дана испуњења услова, ако је захтев поднет у року од шест месеци од дана испуњења услова прописаних за стицање права, односно од дана престанка осигурања, а ако је захтев поднет по истеку тога рока, од дана подношења захтева и за шест месеци уназад.

Породична пензија исплаћује се од дана утврђеног у ставу 1. овог члана, под условом да подносилац захтева у том периоду није био у осигурању.

Члан 112.

Осигуранику који право на инвалидску пензију остварује у поступку покренутом у току трајања осигурања, инвалидска пензија исплаћује се од дана престанка осигурања, а најраније од дана пријема правоснажног решења о утврђеној инвалидности.

Када се право на инвалидску пензију остварује после престанка запослења односно осигурања, а инвалидност је постојала пре подношења захтева, инвалидска пензија исплаћује се од дана настанка инвалидности, али највише за шест месеци уназад од дана подношења захтева.

Члан 113.

Новчана накнада за телесно оштећење исплаћује се од дана настанка телесног оштећења, али највише за шест месеци уназад од дана подношења захтева, ако је телесно оштећење постојало пре подношења захтева.

Члан 114.

Осигураник односно корисник права на новчану накнаду за телесно оштећење који по посебним прописима стекне право на новчану накнаду по основу истог телесног оштећења може по сопственом избору да користи само једно од тих права, ако посебним прописима није друкчије одређено.

Члан 115.

Ако у стању инвалидности, односно степену телесног оштећења наступе промене које су од утицаја на утврђена права, та права престају, мењају се односно стичу се нова права, и то:

1) ако је промена утврђена на захтев осигураника – од првог дана наредног месеца по подношењу захтева;

2) ако је промена утврђена на захтев осигураника настала после поднетог захтева – од првог дана наредног месеца после настале промене;

3) ако је промена утврђена по службеној дужности од првог дана наредног месеца по доношењу првостепеног решења о одређивању права по основу утврђене промене.

Члан 116.

Породична пензија исплаћује се као једна пензија и када је одређена за више корисника, ако корисници не захтевају да им се пензија исплаћује одвојено.

Ако породична пензија припада само члановима уже породице или само члановима шире породице, а неки од њих живе одвојено, укупна породична пензија дели се на једнаке делове.

Ако породична пензија припада и члановима уже породице и члановима шире породице, а неки од њих живе одвојено, та пензија се претходно дели на део који припада члановима уже породице и део који припада члановима шире породице, па се сваки део даље распоређује на једнаке делове.

Члан 117.

Ако породичну пензију користе два или више чланова породице, па неком од њих престане право на пензију, осталим члановима који имају право на породичну пензију поново се одређује висина пензије. Тако одређена висина пензије припада од првог наредног дана у односу на дан када је кориснику престало право на пензију.

Ако се исплата породичне пензије обустави, или ако право које припада поједином члану породице мирује, породична пензија се поново не одређује.

Ако се кориснику породичне пензије, због запослења, односно обављања делатности по основу које је обавезно осигуран или због коришћења старосне или инвалидске пензије, не исплаћује породична пензија која му припада, осталим члановима уже породице исплаћује се за то време породична пензија у висини која се одређује као да корисник пензије нема право на породичну пензију.

Члан 118.

Право на породичну пензију престаје члану породице који услед настале промене више не испуњава услове за стицање и коришћење тог права.

Право на породичну пензију престаје члану породице ако је правоснажном пресудом осуђен за смрт лица по основу кога остварује, односно користи право.

Члан 119.

Ако осигураник, односно корисник пензије, стекне право на две или више пензија на територији Републике, може користити само једну од тих пензија, и то по сопственом избору.

Члан 120.

Осигураник који сам плаћа допринос за пензијско и инвалидско осигурање може користити права из пензијског и инвалидског осигурања ако су уплаћени сви доспели износи доприноса, у складу са законом.

Члан 121.

Корисник старосне пензије који се запосли на територији Републике, односно обавља самосталну делатност по основу које је обавезно осигуран на територији Републике, има право по престанку тог запослења односно обављања те самосталне делатности, на поновно одређивање пензије ако је био у осигурању најмање годину дана.

Кориснику пензије који ради у иностранству обуставља се за време тог рада исплата пензије, уколико међународним уговором није другачије одређено.

Члан 122.

Доспели месечни износи новчаних давања на основу утврђених права из пензијског и инвалидског осигурања не исплаћују се кориснику који се без оправданих разлога у одређеном року не одазове позиву за преглед ради поновног утврђивања стања инвалидности, степена телесног оштећења, за све време док се не одазове позиву.

Месечни износи обустављени према ставу 1. овог члана исплаћују се накнадно кориснику који се одазове позиву у року од 30 дана од дана одређеног за преглед.

Кориснику који се одазове позиву по истеку рока из става 2. овог члана, обустављени месечни износи примања не исплаћују се, а исплата примања успоставља се од првог дана наредног месеца после одазивања позиву.

Члан 123.

Доспели месечни износи пензије, новчане накнаде за телесно оштећење, који нису могли бити исплаћени због околности које је проузроковао корисник, накнадно ће се исплатити највише за 12 месеци уназад рачунајући од дана када, по престанку деловања тих околности, корисник поднесе захтев за исплату.

Члан 124.

Фонд код кога је остварено право на пензију или новчану накнаду обезбеђује њихову исплату корисницима права у иностранству, под условима предвиђеним међународним уговором, односно под условом реципроцитета.

Кориснику пензије или новчане накнаде за телесно оштећење – страном држављанину или лицу без држављанства исплаћују се у иностранству износи који му припадају ако са односном државом постоји споразум о исплати у иностранству или односна држава признаје такво право нашим држављанима.

Корисник пензије или накнаде по прописима пензијског и инвалидског осигурања може овластити неко друго лице да у његово име прима пензију или накнаду.

Овлашћење из става 3. овог члана важи најдуже 12 месеци.

XI. МАТИЧНА ЕВИДЕНЦИЈА О ОСИГУРАНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА ПРАВА ИЗ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

Члан 125.

Фонд води матичну евиденцију о осигураницима, обвезницима плаћања доприноса и корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања.

Изузетно од одредбе става 1. овог члана, матичну евиденцију за запослене у органу надлежном за унутрашње послове води тај орган односно Безбедоносно–информативна агенција за њене припаднике, на начин утврђен овим законом.

Фонд врши контролу вођења евиденције из става 2. овог члана.

Члан 126.

Матична евиденција се води по прописаним јединственим методолошким принципима.

Подаци се уносе у матичну евиденцију према прописаном јединственом кодексу шифара.

Подаци се уносе у матичну евиденцију на основу пријава поднесених на прописаним обрасцима које се могу достављати и путем средстава за електронску обраду података.

Акте односно обрасце из ст. 1. до 3. овог члана прописује Влада Републике Србије.

Члан 127.

Матична евиденција устројава се уношењем података о осигуранику на основу пријаве на осигурање.

Члан 128.

У матичну евиденцију уносе се подаци о:

- 1) осигураницима;
- 2) корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања;
- 3) обвезницима плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање.

Члан 129.

У матичну евиденцију уносе се следећи подаци о осигураницима:

- број;
- 1) презиме и име;
  - 2) јединствени матични број грађана и порески идентификациони број;
  - 3) пол;
  - 4) дан, месец и година рођења;
  - 5) занимање;
  - 6) школска спрема;
  - 7) основ осигурања;
  - 8) датум стицања и престанка својства осигураника;
  - 9) о стажу осигурања, зарадама, накнадама зарада, односно основицама осигурања, уговореним накнадама и другим накнадама које служе за одређивање висине права;
  - 10) о броју месеци, односно дана проведених на раду и броју месеци, односно дана за које су исплаћене накнаде;
  - 11) о висини уплаћеног доприноса;
  - 12) да ли је осигураник корисник пензије;
  - 13) о обвезнику плаћања доприноса;
  - 14) о пензијском стажу – по врстама;
  - 15) о осигураницима с телесним оштећењем од најмање 70%, војним инвалидима од прве до шесте групе, цивилним инвалидима рата од прве до шесте групе, слепим лицима и лицима оболелим од дистрофије или сродних мишићних и неуромишићних обољења, параплегије, церебралне и дечије парализе и мултиплекс склерозе.

За осигуранике који раде на радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, у матичној евиденцији евидентирају се подаци о стажу осигурања, односно о времену проведеном на тим радним местима, односно пословима и степену увећања стажа.

Осигураницима који немају јединствен матични број грађана фонд одређује лични број.

Члан 130.

У матичну евиденцију, поред података из члана 129. став 1. тач. 1) до 4) овог закона, уносе се и следећи подаци о корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања:

- 1) о врсти пензије;
- 2) о правном основу за утврђивање пензије;
- 3) о датуму стицања права на пензију и датуму почетка исплате, обуставе и поновне исплате пензије, као и о правном основу за обуставу, односно поновну исплату пензије;
- 4) о инвалидности, узроку инвалидности и дијагнози;
- 5) о износу пензије на дан остваривања права.

У матичну евиденцију уносе се и подаци о сродству корисника породичне пензије са умрлим осигураником, односно корисником пензије по основу кога је остварено право на породичну пензију.

Члан 131.

Фонд одређује обвезницима плаћања доприноса регистарски број.

Регистарски број из става 1. овог члана састоји се од ознаке фонда, општине, текућег редног броја регистра и контролног броја.

Члан 132.

Пријаве података за матичну евиденцију подносе фонду:

1) послодавац:

(1) пријаве података о обвезнику плаћања доприноса које обухватају пријаве почетка и пријаве престанка пословања;

(2) пријаву на осигурање и одјаву осигурања, за осигуранике из члана 11. тач. 1) до 6) и тач. 8) до 11) овог закона;

(3) пријаве података за утврђивање стажа осигурања, зараде и накнаде зараде које служе за утврђивање годишњег личног коефицијента за осигуранике запослене и висине уплаћеног доприноса;

(4) пријаве промена података из одредаба подтач. (1) до (3) ове тачке;

(5) пријаву о уплати доприноса по основу уговорене накнаде односно накнаде по основу уговора о допунском раду и висини те накнаде;

2) надлежни орган (општинска управа) – пријаву на осигурање и одјаву осигурања за осигуранике који, у складу са законом, самостално обављају привредну делатност и осигуранике пољопривреднике, као и пријаву промене тих података;

3) орган надлежан за послове јавних прихода – пријаве података за утврђивање стажа осигурања, основице осигурања које служе за утврђивање годишњег личног коефицијента и висини уплаћеног доприноса – за осигуранике самосталних делатности, и осигуранике пољопривреднике, као и пријаву промене тих података, изузев за осигуранике из члана 12. став 1. тачка 2) који су у радном односу и тач. 3) до 5);

4) организација, савез и удружење – пријаву на осигурање и одјаву осигурања, осим за осигуранике који самостално обављају привредну делатност, као и пријаву промене тих података;

5) осигураник који је сам обвезник плаћања доприноса, осим осигураника из тач. 2) до 4) овог става:

(1) пријаве података о обвезнику плаћања доприноса;

(2) пријаву на осигурање, промену података у току осигурања и одјаву осигурања;

6) организација за запошљавање:

(1) пријаву на осигурање и одјаву осигурања за осигуранике за које је, у складу са законом, обвезник плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, као и пријаву промене тих података;

(2) пријаве података о утврђеном стажу осигурања, накнади зараде и висини уплаћеног доприноса за лица из подтачке (1) ове тачке, као и пријаву промене тих података.

7) фонд:

(1) уноси у матичну евиденцију податке о утврђеном пензијском стажу, заради, накнадама зараде, основицама осигурања, уговореним накнадама и другим накнадама које служе за утврђивање годишњег личног коефицијента и висини уплаћеног доприноса – за осигуранике који су сами обвезници плаћања доприноса, осим за осигуранике из става 1. тачка 3) овог члана;

(2) води посебну евиденцију о уплаћеним доприносима из става 1. тачка 1) подтачка (5) овог члана.

8) надлежни матичар – пријаве о смрти корисника права из пензијског и инвалидског осигурања.

Члан 133.

У случају када су пријаве података за утврђивање стажа осигурања, зараде, накнаде зараде, односно основице осигурања, уговорене накнаде и друге накнаде које служе за утврђивање висине права и висине уплаћеног доприноса поднесене путем средстава за електронску обраду података, подносилац пријаве је дужан да, на захтев фонда, те пријаве поднесе на прописаним обрасцима.

Члан 134.

У пријаве података за матичну евиденцију подаци се уносе само на основу јавних исправа и евиденција прописаних законом.

Члан 135.

За тачност података унесених у пријаве података за матичну евиденцију одговоран је подносилац пријаве.

Фонд је дужан да проверава тачност података унесених у пријаве података за матичну евиденцију, да захтева доказе и врши увид у евиденције и документацију на којима се заснивају подаци унесени у пријаве.

Подносилац пријаве је дужан да осигуранику, кориснику права и фонду даје тачна обавештења, односно податке од значаја за утврђивање чињеница важних за стицање и остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, као и да фонду пружи доказе и омогући увид у евиденцију и документацију.

Члан 136.

Својство осигураника за лице за које је поднесена пријава на осигурање утврђује се увођењем у матичну евиденцију издавањем потврде о пријему пријаве на осигурање.

Приликом пријема пријаве на осигурање врши се провера података садржаних у пријави и захтевају докази на којима се ти подаци заснивају.

Одредбе ст. 1. и 2. овог члана примењују се и приликом одјаве осигурања.

Подносилац пријаве дужан је да лицу, за које је поднео пријаву на осигурање односно одјаву осигурања, преда оверену фото–копију потврде о пријему те пријаве односно одјаве, у року од осам дана од дана њеног издавања.

Ако се на основу поднесене пријаве на осигурање утврди да нису испуњени услови за признавање својства осигураника, подносиоцу пријаве издаје се писмено решење.

Копије потврда о пријему пријаве на осигурање и одјаве осигурања за осигуранике из члана 12. став 1. тачка 1) овог закона, фонд је дужан да достави надлежном пореском органу до петог у месецу за претходни месец.

Достављање података из става 6. овог члана може се вршити и у електронској форми.

Члан 137.

Лице за које обвезник подношења пријава није поднео пријаву на осигурање може поднети захтев за утврђивање својства осигураника.

Захтев из става 1. овог члана може поднети и обвезник подношења пријаве.

Фонд ће покренути поступак за утврђивање својства осигураника и када, приликом контроле или на други начин, утврди да пријава на осигурање није поднесена за лице које има право на пензијско и инвалидско осигурање.

У случајевима из ст. 1. до 3. овог члана фонд доноси писмено решење о утврђивању својства осигураника.

Обвезник подношења пријаве дужан је да, на основу решења из става 4. овог члана којим је утврђено својство осигураника, поднесе пријаву на осигурање.

Одредбе ст. 1. до 5. овог члана примењују се и у случају кад обвезник подношења одјаве осигурања није поднео одјаву осигурања.

Члан 138.

Лицу коме својство осигураника није утврђено у роковима одређеним за подношење пријаве на осигурање, то својство може се утврдити најраније од 1. јануара 1965. године, на начин утврђен овим законом.

Својство осигураника, основ осигурања, зараде, накнаде, уговорене накнаде и висина уплаћеног доприноса не могу се утврђивати на основу изјава сведока.

Члан 139.

Пријаве података за матичну евиденцију подnose се фонду, односно његовој организационој јединици, и то:

1) за осигуранике запослене из члана 11. тач. 1) до 6) и тач. 8) до 11) овог закона – према седишту послодавца, односно његове организационе јединице (филијала, експозитура, испостава, пословница, представништво, заступништво и друге пословне и радне јединице);

2) за осигуранике запослене из члана 11. тачка 7) и члана 15. овог закона – према пребивалишту осигураника у Републици;

3) за осигуранике самосталних делатности из члана 12. став 1. тач. 1) и 2) овог закона, изузев осигураника који не остварују редован месечни приход – према месту у коме је осигураник регистровао обављање делатности по основу које је осигуран;

4) за осигуранике самосталних делатности из члана 12. став 1. тач. 3), 4) и 5) овог закона и за осигуранике који не остварују редован месечни приход – према пребивалишту, односно боравишту осигураника у Републици;

5) за осигуранике пољопривреднике из члана 13. овог закона – према седишту органа надлежног за утврђивање пореза на катастарски приход од пољопривредне делатности.

За осигуранике који обављају послове из члана 12. став 1. тачка 3) овог закона, а нису обавезно осигурани по основу обављања тих послова, подаци о уговореној накнади достављају се фонду надлежном у складу са чланом 10. став 2. овог закона.

Члан 140.

Својство осигураника, стаж осигурања, зараде, накнаде зараде, основице осигурања, односно уговорене накнаде које се узимају за утврђивање висине права утврђује фонд на основу пријава података из члана 132. овог закона, уношењем података у матичну евиденцију.

Подаци из члана 129. став 2. овог закона утврђују се уношењем у матичну евиденцију по испуњењу услова из члана 52. овог закона.

Члан 141.

Фонд који, приликом провере података из члана 135. овог закона, утврди да пријава о стажу осигурања, зарадама, накнадама зарада, односно основицама осигурања, односно уговореним накнадама и висини уплаћених доприноса које се узимају за утврђивање висине права и висине уплаћених доприноса није правилно попуњена или да подаци нису унесени у складу с прописима о пензијском и инвалидском осигурању, наложиће подносиоцу пријаве да их исправи у року који не може бити дужи од 30 дана.

Члан 142.

Фонд је дужан је да осигуранику, на његов захтев, изда уверење о подацима унесеним у матичну евиденцију о осигураницима.

Уверење из става 1. овог члана има својство јавне исправе.

Осигураник има право да захтева да фонд донесе решење о подацима о осигурању, пензијском стажу, зарадама, накнадама зараде, односно основицама осигурања, односно уговореним накнадама и другим накнадама и висини уплаћених доприноса, унетим у матичну евиденцију.

Фонд је дужан да решење из става 3. овог члана донесе у року од 15 дана од дана пријема захтева.

Члан 143.

Подаци унети у матичну евиденцију, на начин утврђен овим законом, могу се накнадно мењати у следећим случајевима:

1) ако надлежни орган накнадно, у прописаном поступку, утврди промену података;

2) ако су подаци о осигурању, пензијском стажу, стажу осигурања, зарадама, накнадама зарада, уговореним накнадама, односно основицама осигурања који служе за утврђивање висине права, као и подаци о висини уплаћених доприноса унети у матичну евиденцију на основу лажних исправа;

3) ако се накнадно, провером података или на други начин, утврди да су у матичну евиденцију унети нетачни или непотпуни подаци.

Промена података унетих у матичну евиденцију врши се на основу одговарајуће пријаве промене података, по поступку утврђеним овим законом.

Члан 144.

Пријаве података из члана 132. овог закона достављају се у следећим роковима:

1) пријава података о обвезнику плаћања доприноса – у року од осам дана од дана почетка пословања, односно од дана престанка пословања, односно од дана настале промене у пословању обвезника плаћања доприноса;

2) пријава на осигурање, одјава од осигурања и пријава промена у току осигурања – у року од осам дана од дана запослења, односно од дана закључења уговора, обављања послова или почетка обављања делатности, односно од дана престанка запослења, обављања послова или обављања делатности, односно од дана настале промене у осигурању;

3) пријава података за утврђивање стажа осигурања, зараде, накнаде зараде, основице осигурања, односно уговорене накнаде које служе за утврђивање висине права и висине уплаћених доприноса – најдоцније до 30. априла текуће године за претходну календарску годину, а орган надлежан за послове јавних прихода – до 30. јуна текуће године;

4) пријава о промени података из тачке 3) овог члана – у року од осам дана од дана утврђене промене, односно од дана пријема правноснажног решења којим је утврђена промена података;

5) пријава о смрти корисника права – у року од три дана од дана издавања извода из матичне књиге умрлих

6) пријава из члана 132. став 1. тачка 1) подтачка (5) у року од три дана од дана уплате доприноса.

Члан 145.

Фонд је дужан је да податке из примљених пријава унесе у матичну евиденцију у следећим роковима:

1) податке из пријава из члана 144. тач. 1) и 2) овог закона – у року од 30 дана од дана пријема пријаве;

2) податке из пријава из члана 144. тач. 3) и 4) овог закона – у року од 60 дана од дана пријема пријаве, а најдоцније до краја текуће године за претходну годину.

3) податке из пријава из члана 144. тачка 5) овог закона – у року од једног дана од дана пријема пријаве

4) податке из пријава из члана 132. став 1. тачка 1) подтачка (5) овог закона – у року од једног дана од дана пријема пријаве.

Члан 146.

Пријаве података за устројавање и вођење матичне евиденције на основу којих су подаци унети у матичну евиденцију, чувају се најмање 30 година од дана стицања права утврђених на основу тих података, али не мање од 10 година од дана престанка права.

Пријаве података за осигуранике који нису стекли право из пензијског и инвалидског осигурања чувају се најмање 40 година, рачунајући од последњег уношења података у матичну евиденцију.

Члан 147.

Уместо оригиналних пријава података могу се чувати пријаве снимљене на микрофилмовима, односно средствима за електронску обраду података (магнетни медији и сл.).

Фонд издаје осигуранику оверену фото–копију пријаве из става 1. овог члана.

Члан 148.

Уништавање оригиналних пријава на основу којих су подаци унети у матичну евиденцију врши стручна комисија коју образује фонд.

Члан 149.

Подаци садржани у матичној евиденцији користе се и за статистичка истраживања.

Фонд најмање једном годишње, објављује податке из става 1.

Заштита података из матичне евиденције обезбеђује се на прописан начин.

XII. ОРГАНИЗАЦИЈА

Члан 150.

Пензијско и инвалидско осигурање обезбеђује и спроводи фонд.

Фонд је правно лице са статусом организације за обавезно социјално осигурање у коме се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања и обезбеђују средства за ово осигурање.

Члан 151.

Фонд:

1) осигурава на пензијско и инвалидско осигурање сва лица која су по овом закону обавезно осигурана и која су се укључила у ово осигурање;

2) утврђује стопе доприноса за пензијско и инвалидско осигурање у складу са овим законом;

3) утврђује основице за плаћање доприноса у складу са овим законом;

4) обезбеђује наменско и економично коришћење средстава, ствара резерве за осигурање и стара се о увећању средстава на економским основама;

5) обезбеђује непосредно, ефикасно, рационално и законито остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања и организује обављање послова за спровођење осигурања;

6) врши контролу пријављивања на осигурање као и контролу свих података од значаја за стицање, коришћење и престанак права;

7) организује и спроводи пензијско и инвалидско осигурање, у складу са законом;

8) обавља друге послове, у складу са законом и статутом фонда.

Члан 152.

Права из члана 150. овог закона остварују се и обезбеђују у фонду:

1) за осигуранике запослене – у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање запослених;

2) за осигуранике самосталних делатности – у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање самосталних делатности;

3) за осигуранике пољопривреднике – у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање пољопривредника.

Покрајински фонд за пензијско и инвалидско осигурање, као организациона јединица фонда из става 1. овог члана, поред послова утврђених статутом фонда обавља и:

1) припрему и израду материјала за преговоре са иностраним носиоцима пензијског и инвалидског осигурања;

2) послове дијагностике ради провере медицинске документације;

3) послове у вези са стажом осигурања са увећаним трајањем;

4) послове у вези са обезбеђивањем друштвеног стандарда корисника права;

5) врши статистичка и друга истраживања у области пензијског и инвалидског осигурања;

6) остварује сарадњу са надлежним покрајинским органом, нарочито у погледу размене података и искустава, као и са савезом пензионера и савезима синдиката образованим на нивоу аутономне покрајине.

Члан 153.

Фондом из члана 152. став 1. тачка 1) управљају представници осигураника, послодаваца и корисника права.

Фондом из члана 152. став 1. тач. 2) и 3) управљају представници осигураника и корисника права.

Члан 154.

Органи фонда су управни одбор, надзорни одбор и директор.

Члан 155.

Управни одбор фонда за пензијско и инвалидско осигурање запослених има 15 чланова, од којих по пет представника осигураника,

послодаваца и корисника права, с тим што два представника послодаваца именује Влада Републике Србије.

Чланове управног одбора фонда из става 1. овог члана, именују: репрезентативни синдикати организовани на нивоу Републике, у складу са законом којим се уређује рад – из реда осигураника; репрезентативна удружења послодаваца организованих на нивоу Републике, у складу са законом којим се уређује рад – из реда послодаваца; удружења пензионера организованих на нивоу Републике, која имају више од 50.000 регистрованих чланова – из реда корисника права.

Удружење пензионера из става 2. овог члана подноси доказ о броју регистрованих чланова.

Члан 156.

Управни одбор фонда за пензијско и инвалидско осигурање самосталних делатности има девет чланова, од којих шест представника осигураника и три представника корисника права.

Чланове управног одбора фонда из става 1. овог члана, именују: репрезентативна удружења послодаваца организованих на нивоу Републике, у складу са законом којим се уређује рад – из реда осигураника и удружења пензионера организованих на нивоу Републике, која имају више од 50.000 регистрованих чланова – из реда корисника права.

Удружење пензионера из става 2. овог члана подноси доказ о броју регистрованих чланова.

Члан 157.

Управни одбор фонда за пензијско и инвалидско осигурање пољопривредника има девет чланова, од којих шест представника осигураника и три представника корисника права.

Чланове управног одбора фонда из става 1. овог члана, именују: удружења пољопривредника организованих на нивоу Републике – из реда осигураника и удружења пензионера организованих на нивоу Републике, која имају више од 50.000 регистрованих чланова – из реда корисника права.

Удружење пензионера из става 2. овог члана подноси доказ о броју регистрованих чланова.

Члан 158.

Чланови управног одбора именују се на време од четири године.

Председника и заменика председника управног одбора бира и разрешава управни одбор на две године.

Председник и заменик председника управног одбора бирају се из реда чланова управног одбора, наизменично од представника осигураника, корисника, односно послодаваца, уз сагласност Владе Републике Србије.

Члан 159.

Начин рада, као и друга питања од значаја за рад управног одбора уређују се статутом и општим актом фонда.

Члан 160.

Управни одбор:

- 1) доноси статут и друге опште акте фонда;
- 2) доноси акт о организацији фонда, у складу са статутом фонда, као и друге акте у складу са овим законом;
- 3) утврђује основице за плаћање доприноса за поједине категорије осигураника, уз сагласност Владе Републике Србије;
- 4) утврђује стопе доприноса, уз сагласност Владе Републике Србије;
- 5) доноси финансијски план и годишњи обрачун фонда;
- 6) доноси средњорочне и годишње програме рада;
- 7) одлучује о пословању фонда;
- 8) спроводи конкурс (оглас) о именовану директора фонда;
- 9) одлучује о другим питањима и обавља друге послове, у складу са законом и статутом фонда.

Влада Републике Србије даје сагласност на статут фонда и годишњи програм рада фонда.

Акте из става 1. тачка 5) овог члана, фонд доставља у поступку и на начин утврђен прописима којима се уређује буџетски систем.

Акти из става 1. тач. 1) до 5) овог члана, објављују се у "Службеном гласнику Републике Србије".

Управни одбор подноси извештај о пословању фонда Влади Републике Србије, најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину.

Члан 161.

Надзорни одбор фонда за пензијско и инвалидско осигурање запослених има пет чланова, од којих по два представника осигураника и послодавца и једног представника корисника права.

Чланове надзорног одбора фонда из става 1. овог члана именују: репрезентативни синдикати организовани на нивоу Републике, у складу са законом којим се уређује рад – из реда осигураника; репрезентативна удружења послодаваца организованих на нивоу Републике, у складу са законом којим се уређује рад – из реда послодаваца; удружења пензионера организованих на нивоу Републике, која имају више од 50.000 регистрованих чланова – из реда корисника права.

Удружење пензионера из става 2. овог члана подноси доказ о броју регистрованих чланова.

Члан 162.

Надзорни одбор фонда за пензијско и инвалидско осигурање самосталних делатности има три члана, од којих два представника осигураника и једног представника корисника права.

Чланове надзорног одбора фонда из става 1. овог члана именују: репрезентативна удружења послодаваца организованих на нивоу Републике, у складу са законом којим се уређује рад – из реда осигураника и удружења пензионера организованих на нивоу Републике, која имају више од 50.000 регистрованих чланова – из реда корисника права.

Удружење пензионера из става 2. овог члана подноси доказ о броју регистрованих чланова.

Члан 163.

Надзорни одбор фонда за пензијско и инвалидско осигурање пољопривредника има три члана, од којих два представника осигураника и једног корисника права.

Чланове надзорног одбора фонда из става 1. овог члана именују: удружења пољопривредника организованих на нивоу Републике – из реда осигураника и удружења пензионера организованих на нивоу Републике, која имају више од 50.000 регистрованих чланова – из реда корисника права.

Удружење пензионера из става 2. овог члана подноси доказ о броју регистрованих чланова.

Члан 164.

Чланови надзорног одбора именују се на време од четири године.

Председника и заменика председника надзорног одбора бира и разрешава надзорни одбор, и то наизменично од представника осигураника и корисника права.

Члан 165.

Начин рада као и друга питања од значаја за рад надзорног одбора уређују се статутом фонда.

Члан 166.

Надзорни одбор:

- 1) врши надзор над финансијским пословањем фонда;
- 2) врши увид у спровођење закона и других прописа у вези са финансијским пословањем фонда;
- 3) врши увид у спровођење одлука управног одбора;

4) обавља и друге послове, у складу са законом и статутом фонда.

Надзорни одбор подноси тромесечно извештај о свом раду управном одбору фонда.

Надзорни одбор, најмање једном годишње подноси извештај о финансијском пословању фонда Влади Републике Србије.

Члан 167.

Директор фонда:

- 1) организује рад и пословање у фонду и одговара за законитост рада у фонду;
- 2) представља и заступа фонд;
- 3) извршава одлуке управног одбора фонда;
- 4) доноси акт о организацији и систематизацији запослених у фонду, уз сагласност управног одбора;
- 5) руководи радом запослених у фонду;
- 6) врши друге послове у складу са законом и статутом фонда.

Директора фонда, по спроведеном конкурсном именује управни одбор фонда, уз претходну сагласност Владе Републике Србије, на период од четири године, а директора покрајинског фонда именује Управни одбор републичког фонда на предлог надлежног органа аутономне покрајине.

Директор фонда истовремено је и директор стручне службе фонда, а директор покрајинског фонда је истовремено директор стручне службе покрајинског фонда за пензијско и инвалидско осигурање.

Директор покрајинског фонда учествује у раду Управног одбора републичког фонда, без права одлучивања.

Директор покрајинског фонда именује директоре филијала републичког фонда које су образоване на територији аутономне покрајине.

Члан 168.

Управне, аналитичке, финансијске, административне, техничке и друге послове утврђене законом, статутом и другим актима фонда обављају запослени у фонду који чине стручну службу фонда.

Фонд може уговорити да послове из става 1. овог члана, у целини или делимично, обавља друга организација, односно орган.

XIII. ФИНАНСИРАЊЕ

Члан 169.

Приход фонда чине средства:

- 1) доприноса за обавезно пензијско и инвалидско осигурање;
- 2) за пензијско и инвалидско осигурање које се у случајевима и под условима утврђеним законом обезбеђују у буџету;
- 3) од имовине којом располаже фонд;
- 4) других фондова за пензијско и инвалидско осигурање код којих је навршен део стажа осигурања;
- 5) од камата остварених пласманом слободних средстава пословном банкарству, на тржишту новца или куповином обвезница чији емитент је држава;
- 6) субвенција и донација;
- 7) остварена продајом друштвеног капитала, друштвених и јавних предузећа или њихових делова, у складу са законом;
- 8) дивиденде на акције по основу ранијих улагања средстава за пензијско и инвалидско осигурање, у складу са законом;
- 9) из других извора.

Покрајински фонд, у складу са законом и статутом, има подрачун преко кога се врше уплате и исплате средстава републичког фонда на територији аутономне покрајине.

Члан 170.

Средства фондова за пензијско и инвалидско осигурање се обезбеђују од доприноса на зараде, накнаде зарада, основице осигурања, уговорене накнаде и друге накнаде.

Средства за пензијско и инвалидско осигурање обезбеђују се и додатним доприносом за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања по основу стажа осигурања који се рачуна са увећаним трајањем.

Обвезници уплате доприноса из ст. 1. и 2. овог члана не могу бити ослобођени плаћања доприноса за пензијско и инвалидско осигурање.

Члан 171.

Средства за пензијско и инвалидско осигурање користе се само за намене одређене законом, и то за:

- 1) исплату пензија и новчаних накнада из пензијског и инвалидског осигурања;
- 2) трошкове за рад органа фонда и за обављање управних, аналитичких, финансијских, административних, техничких и других послова за спровођење пензијског и инвалидског осигурања;

3) друге обавезе утврђене законом.

Члан 172.

Средства фонда која остају по измирењу обавеза из члана 171. овог закона користе се за улагања у хартије од вредности, за пласман код пословних банака и друге намене, ради остваривања добити.

Члан 173.

Република је гарант за обавезе фонда за остваривање права по основу обавезног пензијског и инвалидског осигурања (државна гаранција).

Члан 174.

Допринос за пензијско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: допринос), плаћају:

- 1) осигураник – запослени;
- 2) послодавац;
- 3) осигураник самосталних делатности;
- 4) осигураник – пољопривредник.

Допринос плаћа и осигураник који остварује уговорену накнаду по основу уговора из члана 12. став 1. тачка 3) овог закона и када нема својство осигураника по том основу.

Допринос плаћа и осигураник запослени који обавља послове из члана 12. став 1. тач. 1) до 3) овог закона и послове по основу уговора о допунском раду, предвиђеним посебним законом.

Допринос из става 1. тачка 3) за осигураника самосталних делатности могу плаћати удружења и друга правна лица.

Послодавцем у смислу става 1. тачка 2) овог члана, сматра се и омладинска задруга за осигуранике из члана 11. тачка 10) овог закона.

Члан 175.

Допринос за осигураника запосленог осим осигураника из члана 11. тачка 7) овог закона, плаћа и послодавац на исту основицу и по истој стопи као и осигураник запослени.

Допринос за све осигуранике, кад обављају привремене и повремене послове из члана 11. тач. 9) и 10) овог закона, плаћа и послодавац на исту основицу и по истој стопи као и осигураник.

Члан 176.

Допринос за осигуранике запослене за чијим радом је престала потреба и за лица којима је престало запослење због стечаја, ликвидације, односно у свим другим случајевима престанка рада послодавца, док остварују

новчану накнаду према прописима о запошљавању, као и за осигуранике самосталних делатности док остварују новчану накнаду према прописима о запошљавању, обрачунава и плаћа организација надлежна за запошљавање.

Члан 177.

Допринос за лица која због привремене спречености за рад по прописима о здравственом осигурању остварују новчану накнаду на терет организације надлежне за здравствено осигурање, обрачунава и плаћа организација надлежна за здравствено осигурање.

Члан 178.

Допринос за осигураника који користи право на накнаду по основу породилског одсуства, односно одсуства са рада или рада са скраћеним радним временом због посебне неге детета, обрачунава и уплаћује исплатилац накнаде.

Члан 179.

Допринос за лице из члана 15. овог закона плаћа то лице односно осигураник.

Члан 180.

Допринос за случај инвалидности и телесног оштећења по основу повреде на раду и професионалне болести плаћају:

1) за лица која, у складу са законом обављају привремене и повремене послове преко омладинских задруга до навршених 26 година ако су на школовању – омладинска задруга;

2) за лица која се, у складу са прописима о раду и запошљавању налазе на стручном оспособљавању, доквалификацији или преквалификацији, а на коју их упуту организација надлежна за запошљавање – организација надлежна за запошљавање;

3) за ученике и студенте када се, у складу са законом налазе на обавезном производном раду, професионалној пракси или практичној настави – организација која пријављује ова лица на осигурање (школа, факултет и др.);

4) за лица која се налазе на издржавању казне затвора, док раде у привредној јединици установе за издржавање казне (радионице, радилишта и сл.) или на неком другом месту рада – установа за издржавање казне;

5) лица која у складу са прописима обављају одређене послове по основу уговора о волонтерском раду – организација у којој се обавља волонтерски рад.

Члан 181.

Додатни допринос за стаж осигурања који се рачуна са увећаним трајањем, обрачунава и плаћа послодавац за осигураника запосленог, односно осигураник самосталних делатности.

Члан 182.

Основицу на коју се обрачунава и плаћа допринос за осигуранике запослене чини зарада и накнада зараде у складу са законом, општим актом или уговором о раду.

Основица из става 1. овог члана не може бити нижа од најнижих основица осигурања које чине износи утврђени у проценту од просечне зараде по запосленом у Републици у претходном кварталу, и то за:

1) послове за које се не захтева стручност и послове за које се захтева оспособљеност у трајању до године дана (I степен), односно до две године (II степен),	37%
2) послове за које се захтева стручност која се стиче средњим образовањем у трајању до три године (квалификовани рад – III степен),	54%
3) послове за које се захтева стручност која се стиче средњим образовањем у трајању од четири или више година (IV степен),	65%
4) послове за које се захтева стручност која се стиче специјализацијом након средњег образовања у трајању од годину дана (висококвалификовани рад – V степен),	80%
5) послове за које се захтева стручност која се стиче вишим образовањем (VI степен),	87%
6) послове за које се захтева стручност која се стиче факултетским, односно високим образовањем (VII1 степен),	115%
7) послове за које се захтева стручност која се стиче магистратуром или специјализацијом на основу факултетског, односно високог образовања (VII2 степен),	127%
8) послове за које се захтева стручност стечена докторатом (VIII степен).	155%

Основица из става 1. овог члана не може бити виша од петоструког износа просечне месечне зараде по запосленом у Републици према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике.

Основице из става 2. овог члана усклађују се тромесечно према подацима републичког органа надлежног за послове статистике о кретању зараде по запосленом у Републици. Номиналне износе усклађених основица објављује фонд, а примењују се од првог у месецу по објављивању података републичког органа надлежног за послове статистике о заради по запосленом у претходном кварталу.

Основицу на коју се обрачунава и плаћа допринос по основу накнаде зараде за време породилског одсуства, као и накнаде зараде по основу привремене спречености за рад по прописима о здравственом осигурању коју исплаћује надлежна организација, чини та накнада.

Ако послодавац не исплати зараду најкасније до 30. у месецу за претходни месец, дужан је да уплати доприносе на најнижу основицу из става 2. овог члана.

При исплати зараде послодавац је дужан да плати разлику између уплаћеног износа доприноса из става 6. овог члана и доприноса који обрачунава и плаћа на зараду из става 1. овог члана.

Члан 183.

Основицу која служи за обрачун и уплату доприноса, ако се зарада или део зараде исплаћује са закашњењем од најмање шест месеци, чини зарада, односно сразмерни део неисплаћене зараде која запосленом припада у складу са законом и колективним уговором на дан уплате доприноса.

Осигуранику за кога је допринос обрачунат и плаћен у складу са ставом 1. овог члана, за утврђивање годишњег личног коефицијента узима се зарада за месец за који је допринос плаћен.

Члан 184.

Обрачун и плаћање доприноса за осигураника запосленог врши послодавац, односно исплатилац накнаде истовремено са исплатом зараде односно накнаде.

Обраду података и контролу правилности обрачуна и уплате доприноса врши надлежни порески орган, у складу са прописима којима се уређује порески поступак, који је о томе дужан да обавештава фонд и министарство надлежно за послове пензијског и инвалидског осигурања једанпут месечно, а најкасније до 30. у месецу за претходни месец.

Министар надлежан за послове финансија и економије, министар надлежан за послове пензијског и инвалидског осигурања, министар надлежан за послове рада и запошљавања и министар надлежан за послове здравља, споразумно прописују начин обрачуна и уплате доприноса, као и садржину обрасца који доставља послодавац.

Члан 185.

Основице за плаћање доприноса утврђене у члану 182. став 2. овог закона примењују се за лица, односно осигуранике из члана 15. овог закона.

Лице, односно осигураник из става 1. овог члана, подношењем захтева, опредељује се за основицу, независно од стручне спреме коју је стекао.

Члан 186.

Основицу за плаћање доприноса за осигуранике из члана 17. овог закона чини:

1) за лица из члана 17. тачка 1) овог закона – уговорена накнада;

2) за лица из члана 17. тач. 2) до 5) овог закона – минимална зарада за месец за који се допринос плаћа.

Члан 187.

Основицу на коју се плаћа допринос за запослена лица упућена на рад у иностранство, односно запослена у предузећу које обавља делатност или услуге у иностранству (члан 11. тачка 5) овог закона), ако нису обавезно осигурана по прописима те земље, или ако међународним уговором није другачије одређено, чини зарада, односно плата коју би у складу са законом и колективним уговором та лица остварила у земљи на истим или сличним пословима, у складу са одредбом члана 182. овог закона.

Члан 188.

Основицу на коју се плаћа допринос за југословенске држављане који су, на територији Републике запослени код страних или међународних организација и установа, страних дипломатских и конзуларних представништава или код страних правних или физичких лица, ако међународним уговором није другачије одређено, и за стране држављане и лица без држављанства који су, на територији Републике, запослени код страних правних или физичких лица ако међународним уговором није другачије одређено, односно запослени код међународних организација и установа и страних дипломатских и конзуларних представништава, ако је такво осигурање предвиђено међународним уговором (члан 11. тачка 6) овог закона), чини исплаћена зарада која не може бити нижа нити виша од основица утврђених чланом 182. овог закона.

Основицу на коју се плаћа допринос за осигуранике запослене из члана 11. тачка 7) овог закона утврђује и објављује фонд.

Основицу на коју се плаћа допринос за осигуранике запослене из члана 11. тач. 9) и 10) овог закона, чини уговорена накнада која не може бити нижа нити виша од основица утврђених чланом 182. овог закона.

Члан 189.

Основицу на коју се плаћа допринос за запослене за чијим је радом престала потреба и за лица којима је престало запослење због стечаја, ликвидације, односно у свим другим случајевима престанка рада послодавца, док остварују новчану накнаду према прописима о раду и запошљавању, чини та новчана накнада.

Члан 190.

Додатни допринос, за осигуранике којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, плаћа се на основицу из чл. 182. до 184. овог закона, у складу са одредбама овог закона којима се уређује уплата доприноса.

Члан 191.

Осигураник запослени који обавља послове из члана 12. став 1. тач. 1) до 3) овог закона, обвезник је уплате доприноса на основице које се овим законом утврђују за осигуранике самосталних делатности из члана 12. став 1. тач. 1) до 3) овог закона.

Основица из става 1. овог члана, заједно са основицом коју чини зарада односно најнижа основица, не може бити виша од петоструког износа просечне зараде у Републици на годишњем нивоу, према подацима које објављује републички орган надлежан за послове статистике.

Утврђивање и наплату доприноса за осигуранике запослене који обављају и послове из члана 12. став 1. тач 1) и 2) овог закона, врши орган надлежан за послове вођења пореског поступка, у складу са законом којим се уређује порески поступак.

Члан 192.

Основицу на коју се утврђује и плаћа допринос за осигураника самосталних делатности из члана 12. став 1. тачка 1) овог закона чини опорезива добит утврђена на основу пореског биланса, односно паушално утврђен приход, у складу са законом којим се уређује порез на доходак грађана, с тим да та основица не може бити нижа од најниже основице осигурања коју чини просечна месечна зарада по запосленом остварена у Републици у претходном полугодишту, нити виша од основица утврђених у члану 182. став 3. овог закона.

До утврђивања опорезиве добити на основу годишњег пореског биланса, и паушално утврђеног прихода, осигураник из става 1. овог члана, плаћа месечну аконтацију доприноса за текућу годину на основицу која чини основицу за месечну аконтацију пореза, с тим да та основица не може бити мања нити виша од основица из става 1. овог члана.

Изузетно од ст. 1. и 2. овог члана, за поједине категорије осигураника самосталних делатности, који порез на приходе од самосталне делатности плаћају на паушални приход, најнижа основица на коју се утврђује и плаћа допринос утврђује се општим актом фонда, на који сагласност даје Влада Републике Србије.

Најниже основице из става 3. овог члана, не могу бити ниже од основица утврђених у члану 182. став 2. тачка 3) овог закона.

Најниже основице из ст. 1. и 2. овог члана усклађују се полугодишње према подацима републичког органа надлежног за послове статистике о кретању зараде по запосленом у Републици.

Усклађене основице из овог члана објављује фонд.

Члан 193.

Основицу на коју се утврђује и плаћа допринос за осигуранике самосталних делатности из члана 12. став 1. тачка 2) који нису засновали радни однос са привредним друштвом чији су оснивачи, чини пореска основица за плаћање пореза на добит предузећа, у складу са законом којим

се уређује порез на добит предузећа, с тим да та основица не може бити нижа од најниже основице осигурања коју чини просечна месечна зарада по запосленом остварена у Републици у претходном полугодишту, нити виша од основица утврђених у члану 182. став 3. овог закона.

До утврђивања опорезиве добити на основу годишњег пореског биланса, осигураници из става 1. овог члана плаћају месечну аконтацију доприноса за текућу годину која не може бити нижа од најниже основице осигурања коју чини просечна месечна зарада по запосленом остварена у Републици у претходном полугодишту, нити виша од основица утврђених у члану 182. став 3. овог закона.

Изузетно од ст. 1. и 2. овог члана, основицу на коју се обрачунава и плаћа допринос за осигуранике из члана 12. став 1. тачка 2) овог закона који су засновали радни однос са привредним друштвом чији су оснивачи, чини зарада у складу са законом и колективним уговором, с тим да основица не може бити нижа нити виша од основица утврђених у члану 182. овог закона.

Износ просечне месечне зараде у Републици из ст. 1. и 2. овог члана утврђује се према подацима које објављује републички орган надлежан за послове статистике.

Члан 194.

Ако се приход од самосталне делатности, односно добит привредног друштва дели на више осигураника, појединачну основицу за утврђивање и плаћање доприноса за сваког од њих чини њихов удео у оствареном приходу или добити, с тим да појединачна основица не може бити нижа од најниже основице осигурања коју чини просечна месечна зарада по запосленом остварена у Републици у претходном полугодишту, нити виша од основица утврђених у члану 182. став 3. овог закона.

Ако осигураник самосталних делатности истовремено остварује приход од самосталне делатности и члан је привредног друштва, основицу за плаћање доприноса чини приход од самосталне делатности и добит привредног друштва или зарада коју оствари у привредном друштву ако је са привредним друштвом чији је члан засновао радни однос, с тим да та основица не може бити нижа од најниже основице осигурања коју чини просечна месечна зарада по запосленом остварена у Републици у претходном полугодишту, нити виша од основица утврђених у члану 182. став 3. овог закона.

Износ просечне месечне зараде у Републици из ст. 1. и 2. овог члана утврђује се према подацима које објављује републички орган надлежан за послове статистике.

Члан 195.

Основицу на коју се плаћа допринос за осигуранике самосталних делатности из члана 12. став 1. тачка 3) овог закона чини уговорена накнада на коју се плаћа порез у складу са законом којим се уређује порез на доходак грађана.

Основицу на коју се плаћа допринос за осигуранике запослене који обављају послове по основу уговора о допунском раду, у складу са посебним законом, чини уговорена накнада на коју се плаћа порез у складу са законом којим се уређује порез на доходак грађана.

Основица из става 1. овог члана не може бити већа од петоструког износа просечне зараде по запосленом у Републици на годишњем нивоу, према подацима које објављује републички орган надлежан за послове статистике.

Основицу на коју се обрачунава и плаћа допринос за осигуранике запослене и осигуранике самосталних делатности, који обављају и послове по основу уговора из члана 12. став 1. тачка 3), чини и уговорена накнада, која заједно са зарадом и другом основицом, односно најнижом основицом, не може бити већа од петоструког износа просечне зараде по запосленом у Републици на годишњем нивоу, према подацима које објављује републички орган надлежан за послове статистике.

Члан 196.

Основице на које се плаћа допринос за осигуранике самосталних делатности који не остварују редован месечни приход, као и за свештенике и верске службенике, утврђују се општим актом фонда, у складу са овим законом.

Члан 197.

Осигураници самосталних делатности, уз подношење захтева надлежном пореском органу, најкасније до 31. јануара текуће године односно у року од 15 дана од дана стицања својства осигураника могу плаћати допринос на веће основице од основица утврђених овим законом, с тим да те увећане основице не могу бити више од највише основице утврђене овим законом.

Члан 198.

Основица на коју се плаћа допринос за осигураника пољопривредника у текућој години јесте најнижа основица осигурања за осигуранике запослене из члана 182. став 2. тачка 1) овог закона, утврђена за децембар претходне године.

Основицу из става 1. овог члана, објављује фонд, на почетку сваке календарске године.

Члан 199.

Основицу на коју се осигураник пољопривредник може осигурати (изабране основице), уз подношење захтева надлежном пореском органу, најкасније до 31. јануара текуће године односно у року од 15 дана од дана утврђивања својства осигураника, су најниже основице за осигуранике запослене из члана 182. став 2. овог закона.

Члан 200.

Стопе доприноса за пензијско и инвалидско осигурање исте су за све три категорије осигураника.

Члан 201.

Допринос за осигуранике запослене на терет запосленог и на терет послодавца обрачунава и уплаћује послодавац приликом исплате зараде по прописима који се примењују на дан исплате зараде, односно накнаде зараде.

Допринос за осигуранике запослене који остварују приход, односно добит по основу обављања самосталне делатности, изузев осигураника из члана 12. став 1. тачка 3), плаћа сам осигураник, на исти начин и у истим роковима као и осигураник самосталних делатности.

Допринос за осигуранике запослене на терет запосленог и на терет послодавца обрачунава и уплаћује послодавац и у случају неисплаћивања зараде по прописима који се примењују на дан уплате доприноса.

Допринос за осигуранике запослене и осигуранике самосталних делатности који остварују накнаду зараде код организације надлежне за запошљавање, односно организације надлежне за здравствено осигурање, односно другог исплатиоца накнаде зараде, обрачунава се и плаћа на терет исплатиоца накнаде, у моменту исплате накнаде зараде.

Допринос за осигуранике, који остварују уговорену накнаду за обављање послова из члана 12. став 1. тачка 3) овог закона, обрачунава и уплаћује исплатилац уговорене накнаде на терет осигураника, приликом исплате уговорене накнаде.

Допринос за лица из чл. 11. тачка 7), 15. и 17. овог закона, обрачунава се и уплаћује до 15. у месецу за претходни месец.

Члан 202.

Повраћај више уплаћеног доприноса изнад највише основице прописане овим законом врши се на основу посебне евиденције која се о томе води у фонду, у складу са општим актом фонда.

Члан 203.

Утврђивање и наплату доприноса за осигуранике самосталних делатности, из члана 12. тач. 1) и 2) и осигуранике пољопривреднике врши надлежни порески орган, у складу са законом којим се уређује порески поступак.

Изузетно од става 1. овог члана, надлежни порески орган не утврђује и не врши наплату доприноса за осигуранике из члана 12. став 1. тачка 2) који су засновали радни однос у привредном друштву чији су оснивачи, односно чланови.

Орган из става 1. овог члана, дужан је да фонду и министарству надлежном за послове пензијског и инвалидског осигурања доставља обавештење, односно обрађене податке о утврђеним и наплаћеним доприносима квартално, а најкасније 30 дана од дана истека квартала.

Члан 204.

За осигураника који није остварио својство осигураника по члану 12. став 1. тачка 3) овог закона, а остварио је уговорену накнаду у смислу овог закона, односно накнаду по основу уговора о допунском раду, исплатилац уговорене накнаде доприноси обрачунава и уплаћује фонду код кога је осигураник пријављен на осигурање.

Члан 205.

У погледу начина утврђивања доприноса, рокова, камата, начина плаћања и осталог што није уређено овим законом, изузев одредаба које се односе на застарелост, пореска ослобађања и олакшице и отписа, примењују се одредбе закона којим се уређује порез на доходак грађана, односно закона којим се уређује порески поступак.

Члан 206.

Средства за пензијско и инвалидско осигурање за повећане обавезе које настају услед стицања и остваривања права из пензијског и инвалидског осигурања под посебним условима за одређене категорије осигураника, утврђене овим законом, за стаж осигурања који се рачуна са увећаним трајањем за осигуранике из члана 58. овог закона, као и за повећане обавезе које настају признавањем посебног стажа из члана 60. овог закона, обезбеђују се у буџету.

Члан 207.

Разлика између пензије утврђене применом члана 79. овог закона и пензије утврђене применом општих одредаба овог закона (чл. 61. до 70.), као и цео износ пензије одређене осигуранику који не испуњава услове за стицање права на пензију утврђене у члану 19. овог закона, обезбеђује се у буџету.

XIV. НАКНАДА ШТЕТЕ

Члан 208.

Накнада штете причињене фонду, односно повраћај незаконито и неправилно извршених исплата пензија и других новчаних примања из пензијског и инвалидског осигурања врши се по одредбама закона којим се уређују облигациони односи, ако овим законом није другачије уређено.

Фонд има право да захтева накнаду причињене штете од лица које је проузроковало инвалидност, телесно оштећење или смрт осигураника ако је, по том основу, остварено право из пензијског и инвалидског осигурања.

Фонд је дужан да захтева накнаду штете од послодавца уколико је до повреде на раду, односно професионалне болести дошло непредузимањем одговарајућих мера безбедности и заштите здравља на раду, у складу са прописима о раду.

При утврђивању висине штете не узимају се у обзир износ уплаћеног доприноса за то осигурање, нити дужина навршеног пензијског стажа.

Члан 209.

Захтевом за накнаду штете може се обухватити укупан износ штете или износ дела штете који се односи на одређени протекли период.

Фонд може захтевати да се штета која је проузроковала обавезу плаћања инвалидске или породичне пензије, као и другог трајног новчаног примања, надокнади једнократним износом у целини.

Износ из става 2. овог члана обрачунава се према висини признате пензије и другог трајног новчаног примања, као и према очекиваном просечном времену коришћења тих права.

Члан 210.

Фонд има право да захтева накнаду штете и непосредно од заједнице осигурања имовине и лица настале употребом моторног возила.

XV. ВРШЕЊЕ НАДЗОРА

Члан 211.

Надзор над извршавањем овог закона врше надлежни органи.

Надзор над законитошћу рада и аката фонда врши министарство надлежно за послове пензијског и инвалидског осигурања.

XVI. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 212.

Новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара казниће се за прекршај корисник права из пензијског и инвалидског осигурања који не пријави, односно неблаговремено пријави промену која је од утицаја на право, односно обим коришћења тог права (члан 88. став 3.).

Члан 213.

Новчаном казном од 5.000 до 400.000 динара казниће се за прекршај обвезник подношења пријаве података за матичну евиденцију – предузеће или друго правно лице ако не поднесе пријаву података за матичну

евиденцију или ако ту пријаву поднесе после истека рока из члана 144. овог закона (члан 132.).

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај обвезник подношења пријаве података за матичну евиденцију – послодавац физичко лице новчаном казном од 3.000 до 200.000 динара.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај осигураник, који је сам обвезник подношења пријаве података за матичну евиденцију, новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај одговорно лице у предузећу, другом правном лицу, државном органу или органу јединице локалне самоуправе новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

Члан 214.

Новчаном казном од 5.000 до 400.000 динара казниће се за прекршај подносилац пријаве – предузеће или друго правно лице:

1) ако унесе нетачне податке у пријаву података за матичну евиденцију (члан 135. став 1.);

2) ако осигуранику, кориснику права или фонду не да или ако да нетачно обавештење, односно податак од значаја за утврђивање чињеница важних за стицање и остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања или ако спречава увид овлашћеном лицу фонда у евиденције и документацију на којима се заснивају подаци унесени у пријаве (члан 135. став 3.);

3) ако давањем неистинитих података, односно исправа омогући осигуранику или другом лицу коришћење права која му по овом закону не припадају или му не припадају у том обиму (члан 135. ст. 1. и 3.);

4) ако лицу, за које је поднео пријаву на осигурање, односно одјаву осигурања, не преда оверну фотокопију потврде о пријему те пријаве, односно одјаве у року од осам дана од дана њеног издавања (члан 136. став 4.);

5) ако, у року који одреди фонд, не исправи утврђене неправилности пријаве података за матичну евиденцију или не унесе, у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању, податке о стажу осигурања, зарадама, накнадама зарада, односно основицама осигурања, на основу којих се утврђује висина права (члан 141).

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај подносилац пријаве – послодавац физичко лице новчаном казном од 3.000 до 200.000 динара.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај одговорно лице у предузећу, другом правном лицу, државном органу или органу јединице локалне самоуправе новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

Члан 215.

Новчаном казном од 5.000 до 400.000 динара казниће се за прекршај фонд ако у матичну евиденцију не унесе податке у роковима из члана 145. овог закона.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај и одговорно лице у фонду новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

Члан 216.

Новчаном казном од 5.000 до 400.000 динара казниће се за прекршај послодавац – предузеће или друго правно лице ако као обвезник плаћања доприноса, на време и у целини не изврши уплату доприноса за пензијско и инвалидско осигурање (чл. 174. и 201).

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај и одговорно лице у предузећу или другом правном лицу новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај послодавац – физичко лице – обвезник плаћања доприноса новчаном казном од 3.000 до 200.000 динара.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај осигураник који је сам обвезник плаћања доприноса новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај одговорно лице у државном органу или органу јединице локалне самоуправе новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

Члан 217.

Новчаном казном од 5.000 до 400.000 динара казниће се за прекршај послодавац – предузеће или друго правно лице ако не уплати допринос у складу са чланом 182. овог закона.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај послодавац који нема својство правног лица новчаном казном од 3.000 до 200.000 динара.

За радње из става 1. овог члана казниће се за прекршај одговорно лице у предузећу или другом правном лицу новчаном казном од 1.000 до 20.000 динара.

XVII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 218.

Корисници права из пензијског и инвалидског осигурања који су, до дана ступања на снагу овог закона, та права остварили по прописима који су били на снази до тог дана а која су утврђена овим законом, имају та права

и после тог дана, у складу са прописима који су важили до почетка примене овог закона.

Корисници права из пензијског и инвалидског осигурања који су та права остварили по прописима о пензијском и инвалидском осигурању, до дана ступања на снагу овог закона а која нису утврђена овим законом, користе их под условима, у обиму и на начин утврђен овим законом.

Изузетно од ст. 1. и 2. овог члана осигураницима односно лицима која остварују права из пензијског и инвалидског осигурања у 2003. години а до дана ступања на снагу овог закона, висина права одређује се на исти начин као и корисницима који су права остварили у 2002. години.

Члан 219.

Изузетно од члана 14. став 4. овог закона, на захтев осигураника пољопривредника који није уплатио цео или део доспелог доприноса почев од 1. јануара 1996. године до дана ступања на снагу овог закона, период мировања осигурања може се утврдити и у непрекидном трајању, без утврђивања разлога за мировање предвиђеним овим законом.

На захтев осигураника, период из става 1. овог члана или део тог периода може се уплатити на основицу из члана 198. овог закона.

Члан 220.

Изузетно од члана 20. став 2. овог закона, за осигуранике који на дан ступања на снагу овог закона раде на радним местима на којима се ефективно проведених 12 месеци рачуна у стаж осигурања као 18 месеци, старосна граница из члана 20. став 1. тачка 4) може се снижавати до 50 година живота, најдуже до 31. децембра 2007. године.

Члан 221.

Поступак за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, односно за утврђивање пензијског стажа, покренут до дана ступања на снагу овог закона, окончаће се под условима и на начин предвиђеним прописима који су били на снази у време покретања поступка, ако овим законом није другачије одређено.

Члан 222.

Пензијски стаж у смислу овог закона, на основу кога се стичу и остварују права из пензијског и инвалидског осигурања обухвата и време навршено до дана почетка примене овог закона које је признато у пензијски стаж према прописима који су били на снази до тог дана.

Изузетно од става 1. овог члана, лицима која су остварила право на продужено осигурање по прописима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона, стаж који је остварен по том основу и за који су плаћени доприноси, признаје се за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања по одредбама овог закона.

Члан 223.

Кориснику права на привремену накнаду по основу II и III категорије инвалидности, односно преостале радне способности, који није запослен, врши се превођење привремене накнаде у инвалидску пензију, у износу од 50% инвалидске пензије одређене у складу са одредбама овог закона.

Уколико је инвалидска пензија из става 1. овог члана мања од затеченог износа привремене накнаде, корисник права задржава затечени износ накнаде, све док се усклађивањем овај износ не изједначи са висином инвалидске пензије одређене у складу са ставом 1. овог члана.

Члан 224.

Корисник права на накнаду због рада са скраћеним радним временом (II категорије инвалидности), накнаде због мање зараде на другом одговарајућем послу (III категорије инвалидности), накнаде по основу преостале радне способности, накнаде по основу распоређивања на други одговарајући посао и опасности од настанка инвалидности који је запослен, задржава износ накнаде коју користи на дан ступања на снагу овог закона, с тим што она не може бити већа од 50% износа просечне зараде по запосленом у Републици у 2002. години који објављује орган надлежан за послове статистике.

Накнаде из става 1. овог члана усклађују се на начин предвиђен за усклађивање пензија.

Изузетно од става 2. овог члана, кориснику коме је износ накнаде већи од износа просечне зараде из става 1. овог члана, накнада се не усклађује све док се не изједначи са износом просечне зараде из става 1. овог члана.

Члан 225.

Кориснику права по основу II и III категорије инвалидности, преостале радне способности, који је то право остварио до дана ступања на снагу овог закона, а коме независно од његове воље престане својство осигураника, одређује се инвалидска пензија из члана 223. овог закона, по протеку времена за које му припада право на новчану накнаду у складу са прописима о запошљавању.

Право из става 1. овог члана може се користити најдуже пет година од дана почетка примене овог закона.

Члан 226.

Кориснику инвалидске пензије из чл. 223. и 225. овог закона који постане осигураник у складу са одредбама овог закона, обуставља се исплата пензије за време осигурања.

Исплата пензије из става 1. овог члана наставља се по престанку поновног осигурања ако је то осигурање престало независно од воље осигураника.

Члан 227.

Право на инвалидску пензију из члана 223. и 225. овог закона и право на накнаду из члана 224. овог закона, престаје даном испуњења услова за стицање права на старосну пензију односно инвалидску пензију, у складу са овим законом.

Члан 228.

За одређивање пензије из члана 223. овог закона, узима се пензијски стаж навршен до дана ступања на снагу овог закона, као и зараде, основице осигурања и накнаде, односно основице од којих су одређене накнаде остварене до тог дана.

Члан 229.

Корисницима права из члана 223. овог закона, стаж осигурања рачуна се по одредбама овог закона.

Корисницима накнаде из члана 224. овог закона, у матичну евиденцију се поред зараде, односно основице осигурања и накнаде зараде, уноси и исплаћена накнада.

Члан 230.

Корисник инвалидске пензије из члана 223. овог закона код остваривања права на старосну или инвалидску пензију има право на поновно одређивање пензије, сходно одредбама члана 121. став 1. овог закона, ако је то за њега повољније.

Члан 231.

Изузетно од члана 79. овог закона, до 31. децембра 2007. године, осигуранику из чл. 42. и 43. овог закона ако је то за њега повољније, старосна односно инвалидска пензија одређује се од пензијског основа који представља његов просечни месечни износ зараде остварене у календарској години која претходи години остваривања права.

Од основа из става 1. овог члана, осигуранику припада старосна пензија која за 20 година пензијског стажа, износи 55% (мушкарац), односно 57,5% (жена) од пензијског основа и повећава се по 2,5% од пензијског основа са сваку даљу навршену годину до навршених 30 година пензијског стажа. За сваку навршену годину преко 30 година пензијског стажа пензија се повећава по 0,5% од пензијског основа, с тим што не може износити више од 85% од пензијског основа.

Ако осигураник из става 1. овог члана у вршењу или поводом вршења службених задатака изгуби живот односно код кога настане инвалидност по основу које стекне право на инвалидску пензију, пензија се одређује од пензијског основа утврђеног у ставу 1. овог члана.

Зарада у смислу става 1. овог члана јесте зарада умањена за плаћене порезе и доприносе.

Приликом одређивања пензије из ст. 1. до 3. овог члана, врши се претходно усклађивање пензије, почев од 1. јануара године у којој осигураник остварује право на пензију на начин на који се усклађује пензија у претходној години, у складу са овим законом.

Члан 232.

Подаци о заради за 2002. годину уносе се у матичну евиденцију на основу података о заради умањеној за плаћене порезе и доприносе.

Члан 233.

Лице које је својство осигураника имало по прописима који су важили до дана ступања на снагу овог закона, као и чланови његове породице и чланови породице корисника права по тим прописима, права из пензијског и инвалидског осигурања остварују под условима утврђеним овим законом.

Члан 234.

Корисницима права борцима народноослободилачког рата, учесницима шпанског националноослободилачког и револуционарног рата од 1936. до 1939. године, учесницима народноослободилачког покрета Грчке, као и члановима њихових породица, усклађивање висине права из пензијског и инвалидског осигурања врши се по одредбама овог закона.

Члан 235.

Република обезбеђује средства за права из пензијског и инвалидског осигурања која су остварена под повољнијим условима у односу на услове утврђене овим законом, а која су остварена по прописима Републике који су били на снази до дана почетка примене овог закона.

Република обезбеђује и средства за права из пензијског и инвалидског осигурања за која су ранијим прописима Републике биле утврђене обавезе Републике.

Средства за покриће обавеза фонда насталих због остваривања и коришћење права на пензију под посебним условима утврђеним прописима Савезне Републике Југославије који су се примењивали до дана ступања на снагу овог закона обезбеђују се на начин утврђен тим прописима, док се споразумом између Србије и Црне Горе другачије не уреди.

Члан 236.

Изузетно од одредбе члана 63. овог закона, за утврђивање висине права не узимају се зараде, накнаде и основице осигурања из 1993. године.

Члан 237.

Одредбе члана 86. овог закона примењиваће се и на пензије остварене до дана ступања на снагу овог закона, по основу стажа осигурања навршеног, односно утврђеног после 1. јануара 1963. године.

Члан 238.

Матична евиденција устројена и вођена на начин утврђен прописима који су се примењивали до дана ступања на снагу овог закона, од дана ступања на снагу овог закона води се на начин утврђен овим законом.

Подаци о пензијском стажу који је осигураник навршио до 31. децембра 1969. године и о посебном стажу навршеном после тог дана, као и подаци о променама тих података, уносе се у матичну евиденцију о осигураницима на основу пријаве података о пензијском стажу.

Изузетно од одредаба члана 129. овог закона, за потребе коришћења и обраде података унетих у матичну евиденцију по личном броју осигураника користиће се и даље лични број осигураника.

Члан 239.

Прописи за извршавање овог закона донеће се у следећим роковима:

- 1) у року од 30 дана од дана ступања на снагу овог закона, акта из чл. 93. до 96. и чл. 184. и 202;
- 2) у року од три месеца од дана ступања на снагу овог закона, акта из чл. 98. до 100. и члана 159;
- 3) у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона, акта из чл. 24, 38, 56, и 126.

Члан 240.

Решења којима су, до дана ступања на снагу овог закона, призната права из пензијског и инвалидског осигурања или којима је утврђен пензијски стаж, а којима је очигледно повређен материјални закон, могу се укинути по праву надзора и по протеклу рока утврђеног законом којим је уређен општи управни поступак, у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона.

Налази и мишљења органа вештачења на основу којих су, до дана ступања на снагу овог закона, призната права из пензијског и инвалидског осигурања по основу инвалидности, могу се преиспитивати по службеној дужности у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 241.

Осигуранику који је, до дана ступања на снагу овог закона, радио на радним местима односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна с увећаним трајањем на основу прописа који су били на снази до дана

ступања на снагу овог закона, тај стаж се рачуна за испуњавање услова, у складу са законом који је важио у периоду када је навршен.

Члан 242.

Фондови за пензијско и инвалидско осигурање основани Законом о пензијском и инвалидском осигурању ("Службени гласник РС", бр. 52/96, 46/98, 29/2001 и 80/2002) и Законом о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине ("Службени гласник РС", број 6/2002), настављају са радом у складу са одредбама овог закона, с тим што Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање земљорадника постаје Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање пољопривредника.

На рад фондова из става 1. овог члана не примењују се прописи о јавним службама.

Члан 243.

У матичну евиденцију осигураника уносе се подаци о инвалидима рада – корисницима права по основу преостале радне способности и опасности од настанка инвалидности, на начин предвиђен прописима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона, ако овим законом није другачије уређено.

Члан 244.

Право на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица, има осигураник и корисник пензије, до доношења одговарајућих прописа.

Право из става 1. овог члана остварује се под условима утврђеним прописима, који су важили до дана почетка примене овог закона.

Висина новчане накнада за помоћ и негу другог лица одређује се у висини износа усклађене новчане накнаде за помоћ и негу другог лица затечених корисника у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање запослених.

Новчана накнада за помоћ и негу другог лица утврђује се у месечном износу и исплаћује уназад.

Кориснику који је смештен у установу социјалне заштите за смештај старих лица обуставља се исплата новчане накнаде за помоћ и негу.

Право на новчану накнаду за помоћ и негу не припада кориснику права односно осигуранику који остварује право на такву новчану накнаду по другом основу.

Новчана накнада за помоћ и негу усклађује се на начин који је овим законом предвиђен за усклађивање пензија.

Члан 245.

Право на накнаду за набавку специјалних помагала за читање и писање – репродуктор и Брајеву писаћу машину осигураник, корисник пензије

– слепо лице и слепо дете осигураника, до доношења одговарајућих прописа, остварује под условима утврђеним прописима, који су важили до дана почетка примене овог закона.

Члан 246.

Изузетно од члана 17. овог закона, права за случај инвалидности и телесног оштећења проузрокованих повредом на раду или професионалном болешћу остварују лица која, у складу са законом, обављају одређене послове по основу уговора о допунском раду или уговора о делу, док не стекну својство осигураника у складу са одредбама овог закона.

Члан 247.

Одредбе члана 104. ст. 1. до 3. не примењују се у поступку решавања предлога за понављање поступка за утврђивање посебног стажа из народноослободилачког рата поднетих после 30. јуна 1983. године.

Члан 248.

Добровољним пензијским и инвалидским осигурањем из члана 16. овог закона могу се бавити само правна лица која испуњавају услове прописане посебним законом којим се уређује добровољно пензијско и инвалидско осигурање, као и организација и пословање инвестиционих фондова који спроводе добровољно пензијско и инвалидско осигурање .

Члан 249.

Номинални износ вредности општег бода, из члана 70. ст. 1. до 3. овог закона утврђује Влада Републике Србије.

Номинални износ вредности општег бода, из става 1. овог члана, објављује се у "Службеном гласнику Републике Србије".

Члан 250.

Износи најниже пензије односно накнада из чл. 74, 76. и 244. овог закона које имају затечени корисници у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање запослених представљају усклађене износе најниже пензије односно накнада корисника који су то право остварили у 2002. години, на дан ступања на снагу овог закона.

Члан 251.

Основице које су се за осигуранике запослене примењивале у децембру 2002. године, према прописима који су важили до дана ступања на снагу овог закона, примењиваће се до утврђивања најнижих основица из члана 182. став 2. овог закона.

Најниже основице из става 1. овог члана утврдиће се на основу података органа надлежног за послове статистике о просечној заради по запосленом у Републици за први квартал 2003. године.

Члан 252.

Основица на коју се плаћа допринос за осигураника пољопривредника за 2003. годину јесте најнижа основица осигурања за осигуранике запослене са I и II степеном стручне спреме, утврђена за децембар 2002. године, у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању који су се примењивали до дана ступања на снагу овог закона.

Основицу из става 1. овог члана објавиће фонд.

Изузетно од члана 205. овог закона, допринос утврђен за осигураника пољопривредника за 2003. годину доспева за плаћање:

- 1) 15. маја за прво тромесечје;
- 2) 15. септембра за друго и треће тромесечје;
- 3) 15. новембра за четврто тромесечје.

Члан 253.

Осигураницима самосталних делатности, допринос који су у току 2002. године аконтационо плаћали на зараду, представља коначан обрачун доприноса за 2002. годину.

Осигураницима самосталних делатности који су допринос у току 2002. године плаћали на пашални приход и процењену најнижу основицу осигурања за период јун–децембар 2002. године, коначан обрачун доприноса за ту годину, врши се на најнижу основицу осигурања ако разлика између најниже основице и процењене основице износи до 3%.

Ако је разлика из става 2. овог члана већа од 3%, коначан обрачун доприноса за ту годину биће аконтативно плаћен допринос на процењене основице, увећан за 3%.

Осигураницима пољопривредницима аконтационо утврђен допринос за 2002. годину представља коначан обрачун доприноса и коначну обавезу за 2002. годину.

Члан 254.

Права за случај инвалидности и телесног оштећења остварују лица која претрпе повреду на раду учествујући:

- 1) у акцијама спасавања или одбране од елементарних непогода или несрећа;
- 2) у војној вежби или у вршењу других обавеза из области одбране земље утврђених законом;
- 3) на радном кампу или такмичењу (производном, спортском и др.);
- 4) на другим пословима и задацима за које је законом утврђено да су од општег интереса.

Права из става 1. овог члана, оствариваће се у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање запослених, док се остваривање ових права не уреди другим прописима.

Члан 255.

Својство осигураника из члана 15. овог закона, може се изузетно стећи и пре почетка примене овог закона, на основу поднетог захтева, а најраније од 1. јануара 1999. године.

Основица на коју се плаћа допринос је основица која важи за осигуранике из члана 15. у моменту уплате доприноса, а у пријаве података за матичну евиденцију се уносе најниже основице које су важиле у периоду за који се допринос плаћа.

Захтев из става 1. овог члана може се поднети у року од једне године од дана ступања на снагу овог закона.

У роковима из ст. 1. и 2. захтев за уплату неуплаћених доприноса могу поднети и други осигураници.

Члан 256.

При утврђивању стажа осигурања из члана 46. овог закона за осигуранике запослене, провера уплате доприноса вршиће се најраније од 1994. године.

Члан 257.

Кориснику пензије који испуњава услове из члана 121. став 1. за поново одређивање пензије а коме је висина права одређена по прописима који су се примењивали до дана ступања на снагу овог закона, ради поновног одређивања висине пензије затечени номинални износ пензије претходно се своди на личне бодове корисника.

Свођење из става 1. врши се тако што се износ пензије на дан подношења захтева дели са усклађеном вредношћу општег бода.

Лични бодови из става 1. овог члана коригују се накнадно оствареним стажом осигурања, зарадама, накнадама зараде, као и основицама осигурања и уговореним накнадама на који је плаћен допринос, најраније од почетка примене овог закона, а у складу са одредбама овог закона.

Лични бодови утврђени на начин из става 3. овог члана јесу основ за одређивање новог износа пензије у складу са овим законом.

Кориснику права из става 1. утврђује се повољнији износ пензије.

Члан 258.

Остваривање права на основу пензијског стажа навршеног у Републици Црној Гори од дана почетка примене овог закона, уредиће се споразумом између Србије и Црне Горе.

Питање накнаде по основу права остварених на основу пензијског стажа навршеног у Републици Црној Гори до дана почетка примене овог закона, уредиће се споразумом између Србије и Црне Горе.

Члан 259.

Корисницима пензије који су право на пензију остварили у републикама Социјалистичке Федеративне Републике Југославије које нису у саставу Савезне Републике Југославије, а који имају пребивалиште на територији Републике, фонд ће исплаћивати аконтацију пензије, у складу с актом Владе Републике Србије, ако им организације за обавезно пензијско и инвалидско осигурање код којих су остварили право на пензију не исплаћују пензије.

Члан 260.

Одредба члана 121. став 1. овог закона односи се и на кориснике који су право на пензију остварили до дана почетка примене овог закона.

Члан 261.

Надлежни порески орган ће у року од 30 дана од дана ступања на снагу овог закона преузети од фонда све предмете и решења у вези са којима је фонд у складу са чланом 140. Закона о пензијском и инвалидском осигурању ("Службени гласник РС", бр. 52/96, 46/98, 29/2001 и 80/2002) започео, водио или окончао поступак наплате доприноса.

Решења по којима је покренут управни спор и предмете о којима се води управни спор фонд ће предати надлежном пореском органу у року од 10 дана од дана пријема пресуде, заједно са том пресудом.

У случајевима из ст. 1. и 2. овог члана надлежни порески орган наставиће и окончаће поступак утврђивања и наплате доприноса на начин како је утврђено решењима фонда односно пресудом из става 2. овог члана.

Члан 262.

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе Закон о основама пензијског и инвалидског осигурања ("Службени лист СРЈ", број 5/2003), Закон о основама пензијског и инвалидског осигурања ("Службени лист СРЈ", бр. 30/96, 70/2001, 3/2002 и 39/2002) и Закон о пензијском и инвалидском осигурању ("Службени гласник РС" бр. 52/96, 46/98, 29/2001 и 80/2002).

До ступања на снагу аката из члана 239. овог закона примењиваће се подзаконски акти донети на основу Закона о основама пензијског и инвалидског осигурања ("Службени лист СРЈ", бр. 30/96, 70/2001, 3/2002 и 39/2002).

Члан 263.

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије", изузев одредаба члана 191. овог закона у делу који се односи на основице за вршење послова из члана 12. став 1. тачка 3) овог закона и члана 195. овог закона, које се примењују почев од 1. јула 2003. године.